

Kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön selonteko

Valtioneuvoston julkaisu 2024:37

Kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön selonteko

Valtioneuvosto Helsinki 2024

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Valtioneuvosto
Ulkoministeriö

This publication is copyrighted. You may download, display and print it for Your own personal use.
Commercial use is prohibited.

ISBN pdf: 978-952-383-957-1
ISSN pdf: 2490-0966

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2024

Kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön selonteko

Valtioneuvoston julkaisuja 2024:37

Julkaisija Valtioneuvosto

Yhteisötekijä Ulkoministeriö
Kieli suomi

Sivumäärä 45

Tiivistelmä

Kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön selonteko täydentää ulko- ja turvallisuuspoliittista selontekoa tarkemmilla kauppaa- ja kehityspolitiikan toimenpiteillä. Tavoitteena on tukea paremmin Suomen kaupallis-taloudellisia intressejä kehittyvillä markkinoilla ja lisätä maiden taloudellista riippumattomuutta vahvistamalla kehittyvien maiden vastuuta kehityksestään.

Vienninedistämistoimintaa kehitetään tukemaan erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten tarpeita. Suomi edistää maailmankaupan ennustettavuutta, sääntöpohjaisuutta ja kriisinsietokykyä tiivistämällä yhteistyötä samanmielisten maiden kanssa.

Kehitysyhteistyössä keskitytään yhä enemmän kauppaa tukevaan kehitysyhteistyörahoitukseen. Suomen kehityspolitiikan painopisteitä ovat naisten ja tyttöjen oikeuksien sekä seksuaali- ja lisääntymisterveyden ja -oikeuksien vahvistaminen, mikä on keskeistä myös väestönkasvun hallinnassa, sekä koulutus ja ilmastotoimet. Alueellisesti yhä suurempi osuus työstä painottuu Ukrainaan. Suomen kehitysyhteistyö ehdollistetaan omien kansalaisten vastaanottamiselle ja kansainvälisen sääntöperusteisen järjestyksen tukemiselle.

Suomi edistää molempia osapuolia hyödyttäviä kaupallisia mahdollisuuksia kehittyvien maiden kanssa. Suomen tavoite on lisätä yksityisen sektorin osallistumista kehitysyhteistyöhön ja -rahoitukseen sekä vahvistaa kehittyvien maiden omaa rahoitusta.

Asiasanat kansainväliset suhteet, taloussuhteet, kehitysyhteistyö, kauppapolitiikka, kehityspolitiikka

ISBN PDF 978-952-383-957-1

ISSN PDF 2490-0966

Julkaisun osoite <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-957-1>

Sisältö

1	Johdanto	5
2	Suomi kohtaa maailman muutokset aktiivisella kauppaa- ja kehityspolitiikalla ..	7
3	Taloussuhteet ja kauppa	9
3.1	Viennin edistäminen strategisemmaksi ja tehokkaammaksi	10
3.2	Taloudellista turvallisuutta kestävästi	13
3.3	Ennustettavuutta monikeskisillä säännöillä	14
3.4	Uusia liiketoimintamahdollisuuksia kauppasopimuksilla.....	15
3.5	Vahvempi ote teknologiaulkopolitiikkaan	17
3.6	Hyödynnetään puhtaan siirtymän mahdollisuudet	18
3.7	Tiiviimpää kansainvälistä vientivalvontayhteistyötä	19
4	Kehityspolitiikka ja kehitysyhteistyö	21
4.1	Vastavuoroisuutta kehittyvien maiden kanssa	23
4.2	Yhteistyötä Suomen vahvuusalueilla	24
4.2.1	Oikeudet naisille ja tytöille	24
4.2.2	Koulutustaso nousuun	25
4.2.3	Tukea kehittyvien maiden ilmastotoimille	26
4.3	Vankkumaton tuki Ukrainalle.....	28
4.4	Aktiivista vaikuttamista EU:ssa ja kansainvälisessä yhteisössä	31
4.5	Tukea kansalaisyhteiskunnalle	32
4.6	Tehokasta ja tuloksellista kehitysyhteistyötä.....	33
5	Kauppaa ja kehitystä edistetään yhdessä	35
5.1	Kauppaa edistävä liiketoimintaympäristö.....	35
5.2	Mahdollisuuksia suomalaisille yrityksille.....	37
5.3	Kehitystä digitalisaatiolla	39
5.4	Vähennetään kehittyvien maiden taloudellista riippuvuutta ulkovalloista	41
5.4.1	Yksityisiä pääomia tarvitaan kehitykseen	42
5.4.2	Kehittyvien maiden oma tulopohja vahvemmaksi	43
5.5	Tavoitteena tasavertaiset kumppanuudet	45

1 Johdanto

Kauppa- ja kehityspolitiikka ovat kiinteä osa ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa, josta hallitus on antanut eduskunnalle selonteon 20.6.2024. Tämä kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön selonteko täydentää ulko- ja turvallisuuspoliittista selontekoa tarkemmilla kauppa- ja kehityspolitiikan toimenpiteillä.

Selonteon lähtökohtana on hallituksen pyrkimys tarkastella ulkosuhteita entistä strategisemmin ja kokonaisvaltaisemmin ja huomioida kansainvälisessä toimintaympäristössä tapahtuneet nopeat muutokset.

Taloutta ja geopolitiikkaa on yhä vaikeampi erottaa toisistaan. Poliittiset jännitteet ovat kasvaneet, maailmanpolitiikan voimasuhteet muuttuneet ja aiemmin myönteisinä koetut taloudelliset riippuvuudet nähdään nyt myös riskeinä. Tämän seurauksena niin valtiot kuin yritykset joutuvat kiinnittämään aiempaa enemmän huomiota poliittisiin ja geopoliittisiin riskeihin. Myös EU:n sisämarkkinoita ja ulkoisia markkinoita koskevat asiat kytkeytyvät toisiinsa aiempaa tiiviimmin. Digitalisaation ja puhtaan siirtymän kaltaiset teknologiset murrokset kiihdyttävät kilpailua kriittisistä teknologioista ja näihin liittyvistä resursseista niin kehittyneissä kuin kehittyvissäkin maissa.

Uusi tilanne edellyttää uudistumiskykyä sekä kauppa- että kehityspolitiikalta.

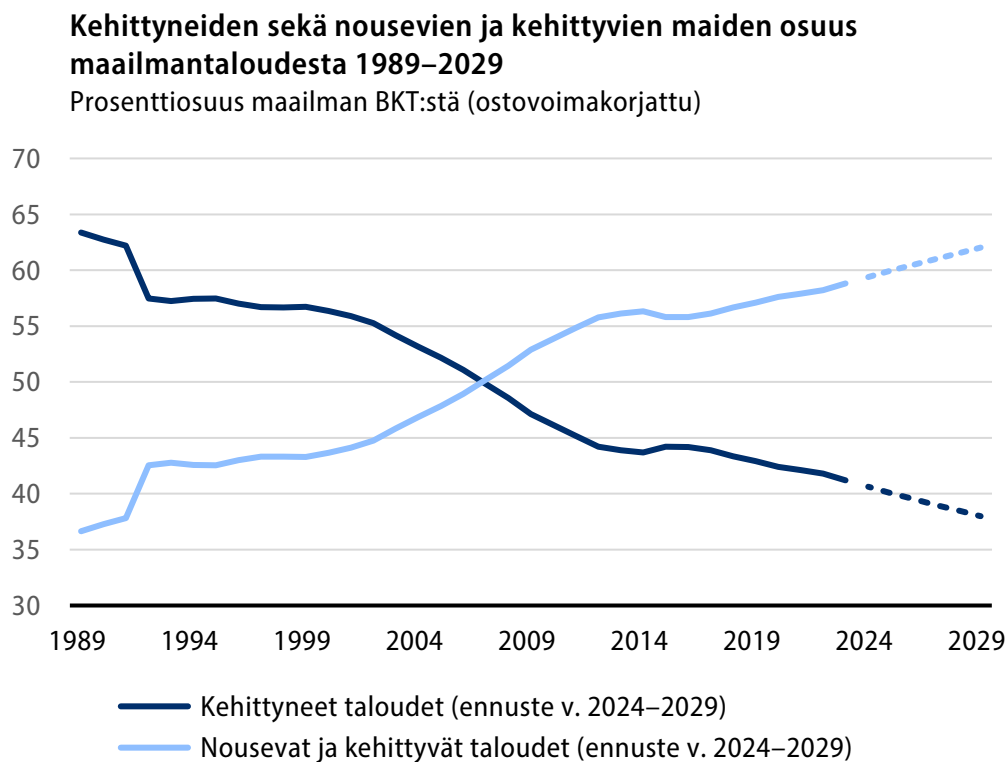
Avoimuuteen ja monenkeskiseen yhteistyöhön perustuvan sääntöjärjestelmän kehittäminen on edelleen välttämätöntä, mutta samalla on huomioitava maailmantalouden kasvaneet riskit ja vahvistettava Suomen kykyä vastata niihin. Kauppapolitiikan tärkein tavoite on suomalaisten yritysten viennin ja investointien edistäminen. Kauppapolitiikassa on huomioitava myös huoltovarmuus, turvallisuus ja ympäristövaikutukset. Suomen ja EU:n strategista kilpailukykyä vahvistetaan huolellisesti kohdennetulla kauppapoliittisella vaikuttamisella.

Kehityspolitiikassaan Suomi nojautuu omiin vahvuusalueisiinsa, joissa Suomella on hyvät mahdollisuudet tukea kestävästä kehityksestä. Toimiva demokratia, oikeusvaltio, ihmisoikeudet ja elinvoimainen kansalaisyhteiskunta ovat kestävästä yhteiskunnallisen kehityksen edellytyksiä, joita Suomi tukee. Kehitysyhteistyön päämäärät perustuvat edelleen kestävästä kehityksestä tavoitteisiin sekä laajasti jaettuun prioriteetteihin, kuten naisten ja tyttöjen oikeuksien sekä seksuaali- ja lisääntymisterveyden ja -oikeuksien vahvistaminen, koulutus ja ilmastotoimet, mutta eri toimintomme tuodaan lähemmäksi toisiaan.

Yksityisen sektorin osallistumista kehitysyhteistyöhön ja -rahoitukseen on lisättävä, sillä vain pieni osa kestäväen kehityksen tavoitteiden toteuttamiseen tarvittavasta rahoituksesta voidaan kattaa julkisella rahoituksella. Kehitysyhteistyörahoitusta on käytettävä strategisesti siten, että sillä tehdään osallistuminen kehittyvien maiden kannalta tärkeisiin investointeihin houkuttelevaksi yksityiselle sektorille. Myös kehittyvien maiden omaa yksityistä ja julkista rahoitusta on vahvistettava, jotta riippuvuus ulkomaisesta avusta ja velasta vähenee.

Yleisellä tasolla kansainväliset muutokset tarkoittavat, että Suomen ja Euroopan unionin on kohdennettava ulko- ja turvallisuuspoliittista vaikuttamistaan entistä strategisemmin ja määriteltävä sen tavoitteet selkeämmin. Kauppa- ja kehityspolitiikalla on tärkeä, ja jatkossa yhä enemmän myös toisiinsa lomittuva tehtävä. Merkittävän osuuden maailman tulevasta talouskasvusta ennustetaan syntyvän kehittyvissä maissa.

Kuvio 1. Kehittyneiden sekä nousevien ja kehittyvien maiden osuus maailmantaloudesta, 1989–2029.

Lähde: IMF World Economic Outlook, 4/2024.

2 Suomi kohtaa maailman muutokset aktiivisella kauppaja- ja kehityspolitiikalla

Aktiiviset ja oikealla tavalla suunnatut kauppaja- ja kehityspolitiikka edistävät Suomen kansainvälistä asemaa osana Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Nopeasti muuttuvassa kansainvälisessä toimintaympäristössä tarvitaan uudenlaista ajattelua.

Maailmantaloutta uhkaavat syvenevät poliittiset jakolinjat ja suurvaltojen väliset jännitteet, jotka vähentävät maailmanlaajuisia kasvua ja hyvinvointia. Muutoksen taustalla vaikuttaa monia tekijöitä: Kiinan nousu suurvalta-asemaan, nousevien talouksien vahvistuva asema, monenkeskisten instituutioiden heikkous sekä Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan. Jännitteitä voimistavat myös digitalisaation ja puhtaan siirtymän kaltaiset laajat talouden murrokset, jotka ovat lisänneet valtioiden painetta vahvistaa oman maan kilpailuasemaa näillä strategisiksi katsotuilla sektoreilla. Toisaalta digitaalinen murros ja puhdas siirtymä luovat Suomelle ja myös kehittyville maille uusia mahdollisuuksia.

Kansainvälisissä suhteissa erityisen näkyvää on talouden ja geopolitiikan aiempaa tiiviimpi yhteys. Kylmää sotaa seuranneesta avoimuuden ja monenkeskisen yhteistyön aikakaudesta on siirrytty eräänlaiseen geotalouden tai taloudellisen valtiopolitiikan aikaan, jossa globalisaation synnyttämät ja aiemmin myönteisinä koetut riippuvuudet nähdään myös riskeinä. Kauppaa ja investointeja rajoittavien toimien määrä on kasvanut niin Euroopan unionissa kuin muissakin maissa. Sallivampi suhtautuminen valtioon voi johtaa kilpailun vääristymiseen. Yrityksemme kohtaavat kehittyvissä maissa yhä enemmän kilpailua, ja demokratiaan ja oikeusvaltioon pohjautuvaa arvomaailmaa ja liberaalia markkinataloutta haastetaan.

Osa kehittyvistä maista on kyennyt hyödyntämään kansainvälistä kauppaa ja investointeja kehityksensä edistämiseen. Näiden ns. nousevien talouksien osuus maailman kaupasta ja kokonaistuotannosta on kasvanut voimakkaasti viime vuosikymmeninä. Kehittyvien maiden tarpeet luoda toimeentulon mahdollistavia työpaikkoja, tarjota koulutusta ja rakentaa infrastruktuuria ovat valtavat, ja näiden maiden tekemillä valinnoilla on maailmanlaajuisia merkitystä. Kehittyvien maiden yritykset tarvitsevat kotimarkkinoidensa ohella ulkomaankauppaa alueellisesti ja

laajasti eri maiden kanssa. Kehittyvät maat ovatkin yhä tärkeämpiä potentiaalisia kauppakumppaneita myös Suomelle. Suomi pyrkii kehittyvien maiden kanssa kumppanuuksiin, joista myös suomalainen yksityissektori hyötyy.

Monien maiden ja talouksien vaurastuminen edellisinä vuosikymmeninä on heijastunut myönteisenä kehityksenä myös yksilötasolle koulunkäynnin lisääntymisenä, eliniän pitenemisenä ja naisten ja tyttöjen aseman paranemisena. Köyhyyden maailmanlaajuinen taittuminen pysähtyi kuitenkin pandemiaan, jota seurasi Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa. Kehitystavoitteiden saavuttaminen on entistä vaikeampaa ja julkinen kehitysyhteistyörahoitus täyttää vain pienen osan tarpeista, mutta se toimii kannustimena yksityisille investoinneille. Samalla korostuu rahoittajien pyrkimys kehitys- ja vienninedistämistoimien parempaan koordinaatioon.

Muuttuvassa maailmassa Suomi osallistuu aktiivisesti kansainväliseen yhteistyöhön ja käyttää osaamistaan haasteiden ratkaisuun. Suomi tekee kehittyvien maiden kanssa yhteistyötä erityisesti aloilla, joissa Suomella on erityisosaamista. Suomi tukee kehittyvien maiden vakautumista entistä valikoidummin ja keskittyy strategisten intressiensä edistämiseen ja niihin vahvuuksiin, jotka ovat edistäneet Suomen kehittymistä vakaaksi demokratiaksi, kuten naisten asema ja itsemääräämisoikeus sekä paikallisdemokratia. Yhteistyötä tehdään kansainvälisten järjestöjen, EU-instituutioiden ja -jäsenmaiden, kotimaisten virastojen, korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten, kansalaisjärjestöjen ja elinkeinoelämän sekä yritysten kautta. Kansainvälinen vakaus palvelee suomalaisia ja suomalaisyrityksiä.

EU:n rooli Suomen kauppaa- ja kehityspolitiikan viitekehyksenä säilyy merkittävänä. EU on edelleen yksi maailman suurimmista talouksista. EU:lla on maailman laajin kauppasopimusten verkosto sekä sisämarkkinoita koskevan sääntelyn kautta huomattavaa vaikutusvaltaa kansainvälisiin standardeihin. EU ja sen jäsenmaat yhdessä ovat maailman suurin kehitysyhteistyörahoittaja. EU:n Global Gateway -aloite vahvistaa EU:n kumppanuuksia kehittyvien maiden kanssa infrastruktuurihankkeilla, jotka samalla palvelevat maiden kehitystavoitteiden saavuttamista.

Samalla kun suurvallat kilpailevat yhä kovemmin maailman taloudellis-teknologisesta vallasta, Suomen on hyödynnettävä vahvuuksiaan entistä strategisemmin ja tehokkaammin. Suomen aseman vahvistamiseen kehittyvissä maissa tarvitaan uudenlaista, ennakoivaa ja määrätietoisesti johdettua politiikkaa. Kauppaa- ja kehityspolitiikkaa on tarkasteltava entistä kokonaisvaltaisemmin ja toisiaan tukevina. Suomi keskittyy kannaltaan olennaisiin kumppanimaihin ja rakentaa niihin strategisempaa suhdetta, joka perustuu selkeisiin painopistealueisiin. Myös EU:n jäsenmailleen tarjoamat instrumentit ja rahoitus on hyödynnettävä täysimääräisesti, ja Suomen on vaikutettava EU:ssa ja kansainvälisessä yhteistyössä aiempaa tehokkaammin.

3 Taloussuhteet ja kauppa

Suomen kauppapolitiisessa vaikuttamisessa pyritään strategiseen ja suunnitelmalliseen vaikuttamistyöhön, joka huomioi maailmantalouden muutokset. Yleisenä tavoitteena on avoin, mutta entistä tarkemmin kohdennettu kauppapolitiikka, jolla tuetaan Suomen ja EU:n strategisen kilpailukyvyn vahvistumista geotalouden murroksessa.

Eriyisen tärkeää on huolehtia kansainvälistymiseen valmiiden suomalaisten pienten ja keskisuurten yritysten määrän ja roolin kasvusta. Kyseessä on koko Suomen taloudelle keskeinen asia, johon on panostettava yli ministeriö- ja organisaatio-rajojen. Tässä tarkoituksessa hallitus toteuttaa Team Finland -verkoston uudistuksen, joka sisältää useita eri toimenpiteitä vienninedistämistoiminnan strategisuuden, tehokkuuden ja vaikuttavuuden parantamiseksi.

Kauppapolitiikassa on tärkeää edistää sellaista kansainvälistä toimintaympäristöä, joka on suomalaisyritysten kannalta mahdollisimman toimiva ja ennustettava. Vientimme arvosta noin kolmannes on ulkomaista arvonlisää, esimerkiksi tuontikomponentteja tai raaka-aineita, joten viennin edistämisen rinnalla on huolehdittava myös tuonnista ja tuotantopanosten saatavuudesta. Suomeen on saatava myös investointeja, innovaatioita ja osaamista. Kansainvälinen kauppa tukee talouskasvua, hyvinvoinnin rahoitusta ja turvallisuutta.

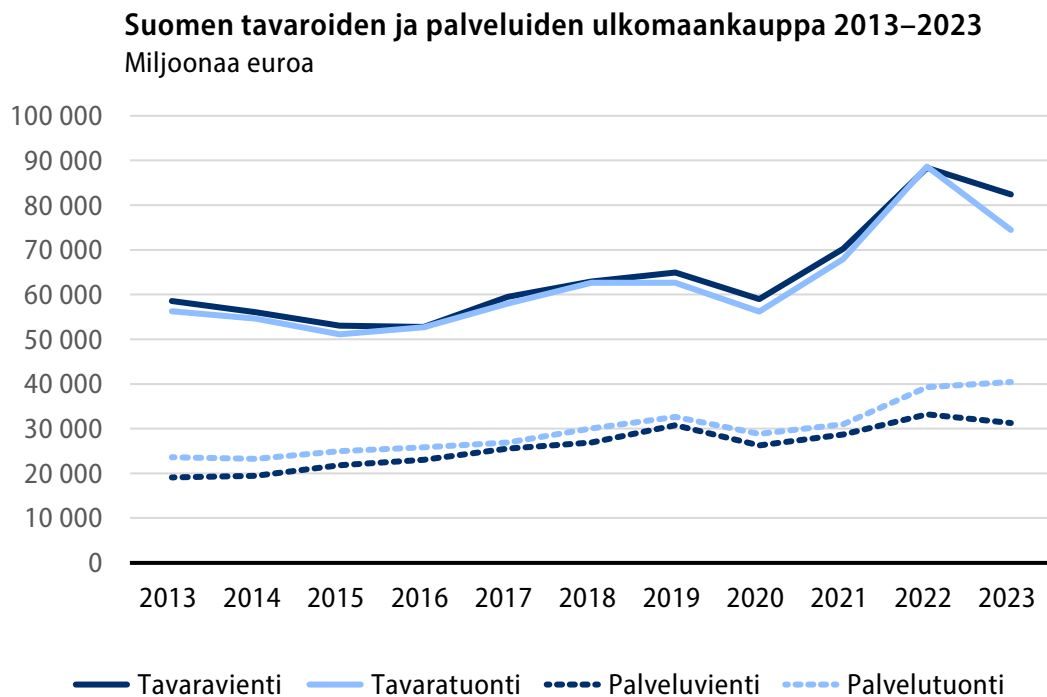
Maailmantalouden kasvaneisiin riskeihin on reagoitava tavalla, joka ei tarpeettomasti rajoita avoimesta kaupasta saatavia hyötyjä kuten tuottavuuskasvua tai taloutemme kykyä innovointiin ja uudistumiseen. Useimmiten tarvitsemme rajoitusten sijaan monipuolisempia kumppanuuksia, hajautettuja toimitusketjuja sekä riskien hallintaa. Oma erityiskysymyksensä on talouspakotteet, joilla tuetaan ulko- ja turvallisuuspoliittisten tavoitteiden saavuttamista.

Kauppapolitiikassa on sopeuduttava myös siihen, että eri politiikan lohkot liittyvät toisiinsa entistä tiiviimmin – esimerkiksi talous ja turvallisuus, tai EU:n sisämarkkinoita koskevat toimet ja EU:n ulkoinen kilpailukyky. Oikean tasapainon löytäminen edellyttää tiivistä yhteistyötä eri toimijoiden kesken niin julkisella kuin yksityisellä sektorilla.

Geopoliittisten jännitteiden aikana tulee kumppanuuksia ja yhteistyötä samanmielisten maiden kanssa tiivistää. Panostuksia tarvitaan myös tulevaisuuden uusille kasvumarkkinoille, jotka monilta osin sijaitsevat kehittyvissä maissa. Ulkopoliittisten tavoitteiden saavuttamiseksi suhdeverkostoa on kehitettävä monipuolisesti.

3.1 Viennin edistäminen strategisemmaksi ja tehokkaammaksi

Kuvio 2. Suomen tavaroiden ja palveluiden ulkomaankauppa, 2013–2023.

Lähde: Tilastokeskus.

Kansainvälisten markkinoiden ja geopolitiikan nopeat muutokset tarkoittavat, että yritykset tarvitsevat entistä enemmän ja entistä varhaisemmassa vaiheessa tukea vientiinsä ja kansainvälistymiseensä. Yrityksille on tarjottava täsmällistä tilannekuvaa markkinasta, poliittisista riskeistä ja säädösympäristön kehityksestä. Onnistuminen kansainvälisessä kaupassa edellyttää usein myös aktiivista valtiollista vaikuttamista kohdemaiden päätöksentekijöihin. Kysyntä ulkoasiainhallinnon neuvontapalveluille esimerkiksi kohdemarkkinoiden olosuhteita, pakotteita ja vientivalvontaa koskevista asioista on kasvanut.

Talousdiplomatialla vauhditetaan vientiä pitkäjänteisesti: rakentamalla yhteyksiä kohdemaan päättäjiin ja elinkeinoelämään, auttamalla yrityksiä markkinoillepääsyongelmien ratkaisussa, vaikuttamalla kilpailuolosuhteissa havaittuihin ongelmiin sekä vaikuttamalla kohdemaiden säädösympäristöön sekä kansallisiin

toimin että EU:n kautta. Johdonmukaisella ja pitkäjänteisellä maakuvatyöllä on keskeinen rooli vienninedistämässä sekä kansainvälisen osaavan työvoiman, investointien ja matkailijoiden houkuttelussa Suomeen.

Toimintaympäristön muutokset edellyttävät Suomen vienninedistämisjärjestelmältä aikaisempaa enemmän, ja järjestelmää kehitetään tukemaan Suomen strategista kilpailukykyä. Uudistusten tavoitteena on tuottaa enemmän ja laadukkaampia vienninedistämispalveluja kasvuhaluille suomalaisyrityksille. Toiminnan kehittämisessä huomioidaan pienet ja keskisuuret yritykset, jotka tarvitsevat julkisesti rahoitettuja vienninedistämisen palveluja eniten.

Julkisten toimijoiden vienninedistämisverkoston eli Team Finland -verkoston johtamista ja toimintaa uudistetaan. Verkoston johtamisrakennetta yksinkertaistetaan siten, että jatkossa työ- ja elinkeinoministeriö vastaa kotimaanverkoston Team Finland -toiminnoista ja ulkoministeriö johtaa ulkomaanverkostoa. Tämän työnjaon mukaisesti Business Finlandin ulkomaantoiminnot yhdistetään ulkoasiainhallintoon. Muutos toteutetaan vaiheittain.

Team Finland -verkoston toimintaa painotetaan strategisesti merkittäviin markkinoihin. Maavalinnat tehdään Team Finland -johtoryhmän hallituskauden alun linjauksessa. Kohdemaavalinnoissa painotetaan seuraavia kriteereitä: kahdenväliset suhteet, markkinan tulevat kasvuodotukset ja kaupallinen yhteistyöpotentiaali Suomen vahvuusalueilla, kauppavaihto ml. investoinnit, valtiollisten vienninedistämistoimien tarve sekä huoltovarmuusnäkökohdat. Kohdemaavalinnoissa painotetaan lisäksi mahdollisuuksia edistää suomalaisyritysten markkinoillepääsyä kehittyvien maiden markkinoille muun muassa Global Gateway -strategian, kansainvälisten kehitysrahoituslaitosten ja merkittävien investointihankkeiden kautta.

Toimenpiteet

- Kasvatetaan Team Finland -verkoston tuloksellisuutta: vahvistetaan strategista johtajuutta uudistamalla Team Finland -verkoston johtamisrakenne kotimaassa, puretaan ulkomaanverkoston päällekkäisyydet siirtämällä Business Finlandin ulkomaantoiminnot ulkoministeriöön.
- Kohdennetaan viennin edistämisen toimet strategisesti merkittäviin painopistemaihin ja hallitusohjelmassa linjatuille sektoreille (ml. elintarvikevienti).
- Perustetaan ulkoasianhallintoon yrityspalvelu. Vahvistetaan ulkoministeriön palveluja etenkin pk-yrityksille (mm. tieto- ja neuvontapalvelut, verkostoituminen, vaikuttaminen). Tiivistetään ulkoministeriön ja yritysten yhteistyötä kansainvälisistä markkinoista.
- Hyödynnetään kehittyvien markkinoiden mahdollisuudet panostamalla Global Gateway -strategiaan sekä kehittämällä yrityspalveluita kaupan ja kehityksen näkökulmasta.
- Nimitetään Team Finland -uudistuksen toimeenpanoa varten ulkopuolinen selvityshenkilö ja työryhmä, johon osallistuvat työ- ja elinkeinoministeriön, ulkoministeriön, valtiovarainministeriön, Business Finlandin sekä elinkeinoelämän edustajat.

3.2 Taloudellista turvallisuutta kestävästi

Suomalaiset yritykset ja kuluttajat ovat hyötynet suuresti maailmanlaajuisten markkinoiden kehittymisestä ja avoimesta kauppapolitiikasta. Kansainvälisiin tuotantoketjuihin kohdistuu kuitenkin tällä hetkellä uudenlaisia riskejä, ja aiempaa enemmän huomiota on kiinnitettävä taloudelliseen turvallisuuteen ja kriittisten riippuvuuksien hallintaan. Kyse on sekä taloudellisista intresseistä että huoltovarmuudesta: Suomen ja suomalaisyritysten kannalta kriittiset toimitusketjut on pystyttävä säilyttämään katkeamattomina kaikissa olosuhteissa.

Kasvaneet riskit heijastuvat myös EU:n politiikkaan. Ulkomaankauppaan vaikuttava sisämarkkinalainsäädäntö on lisääntynyt ja suhtautuminen esimerkiksi valtiontukiin on muuttunut sallivammaksi. Taloussuhteet nähdään geopolitiittisen linssin läpi, ja tämän seurauksena valtion roolia korostava, strategiseen kilpailuun ja

suojautumiseen keskittyvä näkökulma on vahvistunut. EU ei ole ajattelussaan yksin, vaan toimii osana laajempaa, kansainvälistä trendiä. EU-tason valinnoilla on Suomelle suuri merkitys, sillä valtaosa Suomen kauppapolitiikasta toteutetaan EU:n yhteisen kauppapolitiikan kautta.

Suomen kannalta on tärkeää, että uudessa tilanteessa niin maailmankauppa kuin EU:n kauppapolitiikka säilyvät mahdollisimman avoimina, ja että kriisinsietokyvyn vahvistamisessa panostetaan markkinaehtoiisiin välineisiin ja riskien hajauttamiseen esimerkiksi uusia markkinoita avaamalla. Protektionismin maailmanlaajuinen kasvu uhkaa vahingoittaa Suomen kilpailukykyä, nostaa tuotantopanosten ja tuotteiden hintoja ja heikentää vientikilpailukykyämme.

Samalla on huolehdittava EU:n sisämarkkinoiden toimintakyvystä ja vältettävä toimia, jotka johtaisivat sisämarkkinoilla kilpailun vääristymiseen ja esimerkiksi pienten valtioiden suhteellisen aseman heikentymiseen. Suomella ei ole resursseja laajamittaisiin valtioneuvoston perustuvaan kilpailuun.

EU:n sisämarkkinoilla on suomalaisyrityksille erityinen merkitys tilanteessa, jossa maailmantalouden ennakoitavuus on heikentynyt ja riskit kasvaneet. Suuren sisämarkkinansa kautta EU:lla on myös kansainvälistä painoarvoa sääntöjen ja standardien kehittämisessä uusille talouden sektoreille. Mikäli maailmantalous jatkaa pirstoutumistaan suurvaltojen välisiin blokkeihin, tällä on Suomen kaltaisille pienille maille suuri merkitys.

Toimenpiteet

- Edistetään markkinaehtoisten, kannustimiin perustuvien kauppapoliittisten ratkaisujen käyttöönottoa Euroopan unionissa, kauppaa rajoittavien toimien sijaan.
- Lisätään kriisinkestävyyttä avaamalla uusia markkinoita ja monipuolistamalla tuotantolähteitä kauppapoliittisin keinoin (mm. yleiset ja sektorikohtaiset kauppasopimukset).
- Varmistetaan, että EU:n taloudellisen turvallisuuden ja kriisinsietokyvyn vahvistamiseksi tehtävät toimet perustuvat huolelliseen vaikutusarvioon ja ovat luonteeltaan rajattuja ja oikeasuhtaisia.

3.3 Ennustettavuutta monenkeskisillä säännöillä

Kansainvälisen kaupan säännöillä ja sopimuksilla luodaan epävarmaan toimintaympäristöön vakautta, joka palvelee Suomen kilpailukykyä ja suomalaisia yrityksiä. Säännöt hyödyttävät suhteellisesti enemmän pieniä ja keskisuuria yrityksiä, joilla on suuria kilpailijoitaan pienemmät resurssit selvittää kohdemaiden markkinoiden toimintaa.

Eriyisen tärkeä kokonaisuus ovat uudessakin geopoliittisessa tilanteessa maailman kauppajärjestö WTO:n säännöt, jotka muodostavat pohjan kaupankäynnille yli 160 maan kesken. WTO:n asema uusien sääntöjä luovana organisaationa on kuitenkin viime vuosina heikentynyt, ja riitojenratkaisumenettelyn halvaantuminen uhkaa järjestön toimintakykyä. Uusien sääntöjen neuvottelemisen on siirtynyt yhä enemmän kahdenvälisiin ja alueellisiin rakenteisiin.

WTO:n toimintakyvyn rapautuminen on Suomelle ja EU:lle haitallista, sillä järjestön säännöt luovat perustan EU:n kaupankäynnille etenkin niiden yli 90 maan kanssa, joiden kanssa EU:lla ei ole vapaakauppasopimusta. Näihin kuuluvat EU:n suurimmat kauppakumppanit Yhdysvallat ja Kiina.

Monenkeskisten kauppasääntöjen säilyttäminen edellyttää, että järjestelmän keskeisimpien osien kuten riitojenratkaisujärjestelmän toimintakyky varmistetaan. WTO:ta on myös uudistettava ennakkoluulottomasti, jotta se pystyy tuottamaan niitä yhteisiä sääntöjä, joita moderni, nopeasti digitalisoituva maailmantalous tarvitsee. Tässä työssä tulee hyödyntää myös kahdenvälisissä ja alueellisissa sopimuksissa aikaan saatua edistystä.

Toimenpiteet

- Edistetään WTO:n riitojenratkaisujärjestelmän toimintakyvyn palauttamista – tavoitteena tehokas ja jäsenmaiden luottamusta nauttiva järjestelmä.
- Toimitaan aloitteellisesti WTO:n sääntöjen uudistamiseksi Suomelle tärkeissä aiheissa (ml. digitaalinen kauppa, ympäristö- ja energiateknologia, valtiontuet) sekä EU:n ja Yhdysvaltojen välisen WTO-yhteistyön vahvistamiseksi.
- Parannetaan WTO:n kykyä ohjata ja kehittää monitasoista, lukuisista eri sopimustyypeistä koostuvaa kansainvälisen kaupan sääntöjärjestelmää.

3.4 Uusia liiketoimintamahdollisuuksia kauppasopimuksilla

Suomalaisyrietykset hyötyvät merkittävästi EU:n kauppasopimusverkostosta, joka on maailman laajin. Verkosto kattaa lähes 80 maata, joista suurin osa on kehittyviä maita. Sopimuksilla helpotetaan yritysten vientiä ja tuontia, tasoitetaan kilpailuolosuhteita kohdemarkkinoilla sekä edistetään kansainvälisten arvoketjujen mahdollisimman tehokasta käyttöä. Sopimukset parantavat raaka-aineiden ja teknologioiden saatavuutta, ja siten myös Suomen ja EU:n kriisinkestävyyttä. Kansainvälisten jännitteiden aikana sopimuksilla vahvistetaan myös kumppanuuksia.

Kauppasopimusneuvotteluja on viime aikoina ollut haasteellista saada päätökseen. Kiristynyt maailmanpoliittinen tilanne kuitenkin edellyttäisi yhteyksien monipuolista tiivistämistä. Perinteisten kauppasopimusten rinnalle on siksi noussut uudenlaisia, rajatumpia yhteistyön muotoja kuten raaka-ainekumppanuudet, digitaaliset ja puhtaan siirtymän kumppanuudet sekä sektorikohtainen sääntely-yhteistyö eri muodoissaan. EU:n sopimuksia täydentävät jäsenmaiden solmimat sopimukset esimerkiksi teknologiayhteistyössä.

Euroatlanttisen suhteen vahvistaminen on Suomelle tärkeää, ja Yhdysvallat on Suomen tärkein kauppakumppani EU:n sisämarkkinoiden ulkopuolella. Siksi kauppaja- ja taloussuhteita mukaan lukien sääntely-yhteistyötä Yhdysvaltojen kanssa tulee pyrkiä vahvistamaan kahdenvälisesti että osana EU:ta. Nato-jäsenyys luo uudenlaisia kaupallisia ja yhteistyömahdollisuuksia.

Indopasifisella alueella EU:n kilpailijat neuvottelevat tällä hetkellä kauppasopimuksia erityisen aktiivisesti, ja EU:n on vastattava haasteeseen¹. Laajakaan kauppasopimusten verkosto yksittäisten maiden kanssa ei kuitenkaan pysty tuottamaan sellaisia hyötyjä, joita useamman toimijan välinen sopimus pohja tarjoaisi. Siksi on syytä aktiivisesti tutkia mahdollisuuksia laajempien maaryhmien välisiin hankkeisiin.

1 Esimerkiksi Tyynenmeren alueen sopimus, Comprehensive and Progressive Agreement for Trans-Pacific Partnership (CPTPP); tai 15 Aasian maan välinen Regional Comprehensive Economic Partnership (RCEP).

Toimenpiteet

- Edistetään EU:n meneillään olevia kauppaneuvotteluja, painottaen suomalaisyrityksille tärkeitä sisältöjä (ml. digitaalinen kauppa, standardit, raaka-aineiden saatavuus).
- Korostetaan EU:n kauppaneuvotteluissa maakohtaiseen harkintaan perustuvaa ja joustavaa lähestymistapaa.
- Syvennetään sääntely-yhteistyötä samanmielisten kumppanien kanssa, tavoitteena sääntelyn yhtenäistäminen ja yksinkertaistaminen. Tärkeänä painopisteenä transatlanttinen yhteistyö.
- Selvitetään mahdollisuuksia rakentaa EU:n kahdenvälisen sopimusten rinnalle alueellisia järjestelyjä, erityisesti maailmantalouden nopeimmin kasvavilla alueilla.

3.5 Vahvempi ote teknologiaulkopolitiikkaan

Teknologiaorientoituneena, pitkälle digitalisoituneena ja korkean koulutustason maana Suomella on myös tulevaisuudessa valmiudet kehittää maailmanlaajuisesti kilpailukykyisiä korkean teknologian tuotteita. Suomessa on uusien teknologioiden huippuosaamista esimerkiksi tekoälyn, mikroelektroniikan ja fotonikan, kvantti-teknologian, langattomien tietoverkkojen ja bioteknologian aloilla. Teknologia-osaamisemme näkyy myös esimerkiksi metsäteollisuudessa, terveydenhuollossa, energiatuotannossa ja terästeollisuudessa.

Hyvin merkittävä osa kansainvälisen politiikan jännitteistä liittyy tällä hetkellä valtioiden haluun hallita tulevan kasvun kannalta kriittisiä teknologioita ja resursseja. Menestyksen teknologiakilpailuissa arvioidaan määrittävän sekä taloudellista menestystä että maailmantalouden valtasuhteita. Uusien teknologioiden kehittymisen myötä on varauduttava myös uudenlaisiin uhkiin. Poliittisessa päätöksenteossa on huomioitava entistä laaja-alaisemmin teknologiseen kehitykseen liittyvää geopolitiikkaa, turvallisuusuhkia tai esimerkiksi ihmisoikeuskysymyksiä.

Kilpailukykyinen ja innovatiivinen teknologiasektori on edellytys sille, että teknologiaosaaminen pysyy Suomessa ja EU:ssa korkealla tasolla. Suomen on siksi vaikutettava entistä järjestelmällisemmin teknologiasektorin kansainvälisiin toimintaedellytyksiin ja kansainväliseen teknologiapolitiikkaan, mukaan lukien

teknologian sääntelyyn ja kansainvälisiin standardeihin. Vaikuttamistyötä on tehtävä Suomen arvojen ja vahvuusalojen pohjalta tavalla, joka edistää yritystemme kilpailukykyä ja parantaa niiden mahdollisuuksia kytkeytyä globaaleihin arvoketjuihin.

Toimenpiteet

- Tehostetaan teknologiaan ja digitalisaatioon liittyvää kansainvälistä vaikuttamistyötä. Tässä tarkoituksessa määritellään teknologiaulkopolitiikan strategiset painopisteet ja vaikuttamiskohteet yhteistyössä muun valtionhallinnon ja sidosryhmien kanssa sekä vahvistetaan teknologia-asioihin liittyvää osaamista.
- Vaikutetaan aloitteellisesti kansainvälisiin (ml. EU) teknologiapolitiikan ratkaisuihin Suomen arvoista ja intresseistä lähtien. Sääntelyyn, standardeihin ja rahoituksen ohjautumiseen kohdistuvalla vaikuttamistyöllä tuetaan suomalaisyritysten kansainvälisiä toimintaedellytyksiä ja kilpailukykyä.

3.6 Hyödynnetään puhtaan siirtymän mahdollisuudet

Ilmastonmuutos ja luontokato ovat globaaleja ongelmia, joiden torjumiseksi tarvitaan tiiviimpää kansainvälistä yhteistyötä. Käynnissä oleva talouden siirtymä tuotantomalliin, joka ei perustu fossiilisiin polttoaineisiin ja luonnonvarojen ylikulutukseen, luo suurta kysyntää puhtaalle energialle, ympäristöteknologialle sekä bio- ja kiertotalousratkaisuille. Puhtaan siirtymän markkinat luovat suomalaisille yrityksille merkittäviä mahdollisuuksia. Käynnissä oleva murros tarkoittaa kuitenkin myös kovenevaa kilpailua näistä markkinoista ja niihin liittyvistä teknologioista ja raaka-aineista.

EU:n ulkopuolisten valtioiden sitouttaminen kunnianhimoiseen ympäristö- ja ilmastopolitiikan toteuttamiseen on tärkeää, sillä se vaikuttaa paitsi kansainvälisten ilmasto- ja ympäristötavoitteiden toteutumiseen, ja myös siihen, millä aikataululla ympäristöteknologian tuotteiden maailmanlaajuinen kysyntä kasvaa. EU:n on ympäristö- ja ilmastopolitiikan edelläkävijänä vaikutettava alan kansainväliseen sääntely-ympäristöön ja standardeihin, turvatakseen omien yritystensä kilpailukyvyn.

Siirtymä fossiilisista polttoaineista puhtaampaan tuotantoteknologiaan on lisännyt merkittävästi erilaisten mineraalien kysyntää, kuten grafiitti, koboltti tai litium. On tärkeää, että EU pyrkii monipuolistamaan raaka-aineiden ja komponenttien tuontilähteitä, joita uudet teknologiat tarvitsevat.

Toimenpiteet

- Tuetaan ympäristötuotteiden kaupan vapauttamista WTO:n sekä EU:n kahdenvälisen ja alueellisten sopimusten kautta.
- Vahvistetaan ympäristöteknologian vientimahdollisuuksia (ml. puhtaan energian sekä bio- ja kiertotalouden ratkaisut) edistämällä kansainvälistä sääntely-yhteistyötä ja standardisointia Suomen kannalta keskeisillä aloilla.
- Edistetään kriittisten raaka-aineiden saatavuutta kauppasopimusten ja raaka-aineisiin liittyvien kumppanuuksien kautta.

3.7 Tiiviimpää kansainvälistä vientivalvontayhteistyötä

Suomi on edelläkävijä useissa kaksoiskäyttöön soveltuvissa teknologioissa, kuten viestintä- ja kvanttiteknologiassa. Kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnalla pyritään estämään suomalaisen teknologian käyttö joukkotuhoojien kehittämiseen, ihmisoikeuksien vastaiseen käyttöön tai muilta osin Suomen etujen vastaisiin tarkoituksiin. Vastuullinen vientivalvontapolitiikka tukee osaltaan korkean teknologian tuotteiden siirtoa Suomeen sekä Suomen osallistumista keskeisiin kansainvälisiin kehitys- ja yhteistyöprojekteihin mm. Nato-maiden tai muiden läheisten kumppaneiden kanssa. Asialla on suuri taloudellinen merkitys.

Muuttuvassa tilanteessa yhteisten, tasapuolisten pelisääntöjen merkitys yritysten kilpailukyvyllä ja innovaatiolle on huomioitava yhä enemmän. Suomi tukee kansainvälisten vientivalvontajärjestelyjen työtä (ml. Australia Group, Missile Technology Control Regime, Nuclear Suppliers Group, Wassenaar Arrangement) ja pitää tärkeänä, että yhteistyömekanismit pystyisivät vastaamaan murrosteknologioiden ja geopoliittisten muutosten tuomiin uusiin vientivalvonnan haasteisiin. Tällä hetkellä

suurvaltakilpailu heikentää mahdollisuuksia yhteisiin päätöksiin vientivalvontajärjestelyjen sisällä. Siksi vientivalvontaan liittyviä toimia, yhteistyötä ja tietojen vaihtoa on tehostettava EU-maiden ja muiden samanmielisten kumppaneiden kanssa.

Toimintaympäristön ja teknologian muutokset ovat taustana myös sille, että Suomi uudistaa kaksikäyttötuotteiden vientivalvontalainsäädäntöään ja tehostaa kykyä kansallisiin päätöksiin asioissa, jotka katsotaan kokonaisturvallisuuden kannalta tärkeiksi.

Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan on johtanut laajoihin Venäjän vastaisiin pakotteisiin ja laajentanut vienti- ja tuontirajoitusten käyttöä ulkopolitiikan välineenä. Rajoitukset kohdistuvat laajasti Venäjään liittyvään yritystoimintaan ja niiden suunnittelu ja soveltaminen edellyttävät jatkossakin tiivistä vuoropuhelua elinkeinoelämän kanssa. Jotta pakotteet toimisivat tehokkaasti, on erityisen tärkeää löytää keinoja, joilla pakotteiden kiertämistä ehkäistään ja samalla varmistetaan, ettei hyökkäyssotaa tukevia hyödykkeitä päädy Venäjälle.

Toimenpiteet

- Tiivistetään vientivalvontaa koskevaa yhteistyötä ja tietojen vaihtoa EU- ja Nato-maiden sekä muiden samanmielisten kumppaneiden kanssa.
- Osallistutaan aktiivisesti kansainvälisten vientivalvontajärjestelyjen kehittämiseen ja tekniseen työhön, jonka avulla sopeutetaan nämä järjestelyt toimintaympäristön muutoksiin ja uusien teknologioiden vaatimuksiin.
- Syvennetään viranomaistahojen vuoropuhelua ja lisätään yhteistyötä elinkeinoelämän ja tutkimussektorin kanssa uuden kaksikäyttötuotteiden vientiä koskevan lain toimeenpanossa.
- Edistetään pakotteiden toimeenpanon tehostamista ja etsitään keinoja, joilla pakotteiden kiertäminen voidaan estää.

4 Kehityspolitiikka ja kehitysyhteistyö

Kehityspolitiikka on tärkeä osa Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Kehitysyhteistyö on yksi keino toteuttaa sitä. Kehitysyhteistyön avulla edistetään mahdollisuuksia parempaan elämään. Suomi pyrkii siihen, että kehitysyhteistyöllä saadaan aikaan kestäviä tuloksia ja pitkän aikavälin vaikutuksia. Kehitys on monen tekijän summa. Kehitysyhteistyö on vain yksi väline muutoksen aikaansaamisessa. Toimiva demokratia, oikeusvaltio, ihmisoikeudet ja elinvoimainen kansalaisyhteiskunta ovat kestävän yhteiskunnallisen kehityksen edellytyksiä. Suomen kehitysyhteistyö edistää näiden edellytysten toteutumista.

Merkittävä osa Suomen kehitysyhteistyöstä on edelleen lahjamoitoista, mutta siinä keskitytään yhä enemmän kauppaa tukevaan kehitysyhteistyörahoitukseen. Näin edistetään sekä kumppanimaan että suomalaisten yritysten liiketoimintaa ja vahvistetaan maiden talouksia. Yksityisen sektorin yhteistyö on hyvä esimerkki siitä, miten kehitysyhteistyötä voidaan käyttää molempien osapuolten strategisten etujen mukaisesti. Julkisen kehitysrahoituksen ja yritysten vientiponnistelujen välille luodaan synergiaa, mikä hyödyttää sekä kumppanimaita että Suomea.

Vain pieni osa YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden (Agenda2030) toteuttamiseen tarvittavasta rahoituksesta voidaan kattaa julkisella kehitysyhteistyörahoituksella. Suomi tukee kansainvälisen kehitysrahoitusarkkitehtuurin kehittämistä ja käyttää yhä suuremman osan kehitysyhteistyörahoituksestaan siten, että se toimii kannustimena yksityisille investoinneille. Tällä tavalla yksityistä rahoitusta vivuttamalla voidaan kattaa moninkertaisesti enemmän kehitystarpeita kuin pelkästään julkisella kehitysyhteistyörahoituksella. Tavoitteena on, että maiden talous kasvaisi yksityisten pääomien myötä ja maiden omaa julkista rahoitusta vahvistamalla.

Suomen omaa kehitystä ovat edistäneet vakaa demokratia, sukupuolten tasa-arvo ja naisten ja tyttöjen osallistuminen yhteiskunnan toimintoihin, laadukas ja kaikille avoin koulutus sekä taloudellinen ja teknologinen kehitys. Yhdistämällä kauppaa ja kehitystä voimme luoda kestävästä talouskasvusta liiketoimintaa sekä työpaikkoja niin kehittyvissä maissa kuin Suomessa.

Suomi nojautuu kehityspolitiikassaan ja kehitysyhteistyössään vahvuusalueisiin, joissa Suomella on hyvät mahdollisuudet tukea kestävästä kehitystä. Suomen kehityspolitiikan painopisteitä ovat naisten ja tyttöjen oikeuksien sekä seksuaali- ja lisääntymisterveyden ja -oikeuksien vahvistaminen, mikä on keskeistä myös väestönkasvun hallinnassa, sekä koulutus ja ilmastotoimet. Alueellisesti yhä

suurempi osuus Suomen kehitysyhteistyöstä painottuu Venäjän hyökkäyssodan kohteeksi joutuneeseen Ukrainaan. Yhteistyötä pitkäaikaisten kumppanien kanssa etenkin Afrikassa jatketaan taloudellisten reunaehtojen mukaisesti.

Suomi jatkaa pitkän aikavälin ihmisoikeuspoliittista linjaansa mm. naisten, tyttöjen, vammaisten henkilöiden, alkuperäiskansojen ja sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen sekä muiden erityisen haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden oikeuksien edistämiseksi ja puolustamiseksi. Työ ihmisoikeuksien edistämiseksi ja puolustamiseksi luo edellytyksiä myös ihmiskaupan vähentämiselle.

Suomi jatkaa humanitaarista apua, joka kanavoidaan YK-toimijoiden, Punaisen ristin liikkeen ja suomalaisten kansalaisjärjestöjen kautta.

Kuvio 3. Suomen kehityspolitiikka ja kehitysyhteistyö.

Suomen kehityspolitiikka ja kehitysyhteistyö

KOKONAIS- VALTAINEN TAVOITE

Kaupan ja kehityksen entistä tiiviimpi yhteys

SUOMEN VAHVUUDET

Naisten ja
tyttöjen asema
ja oikeudet

Koulutus

Ilmastotoimet

TASAVERTAISET KUMPPANUDET

Suomen tavoitteena on rakentaa kehittyvien maiden kanssa tasa-vertaisia ja kestäviä kumppanuuksia, jotka perustuvat molemminpuoliseen hyötyyn ja kunnioitukseen. Suhteita tarkastellaan aiempaa kokonaisvaltaisemmin ja samalla tuodaan esiin suomalaista toimijuutta ja lisäarvoa.

4.1 Vastavuoroisuutta kehittyvien maiden kanssa

Suomelle pienenä yhteistyöstä riippuvaisena maana on keskeistä, että kansainvälinen järjestys pohjautuu sääntöihin, ei voimankäyttöön. Yhteisesti hyväksytyt kansainvälisen sääntöpohjaisen järjestelmän säilyttäminen on Suomen välitön kansallinen intressi. Suomen kehitysyhteistyö ehdollistetaan omien kansalaisten vastaanottamiselle ja kansainvälisen sääntöperusteisen järjestyksen tukemiselle. Suomi ei kehitysyhteistyössään tue hallintoja tai toimijoita, jotka tukevat Venäjän hyökkäyssotaa Ukrainassa.

Ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa on tarkemmin käsitelty Suomen toimia kansainvälisen sääntöpohjaisen järjestyksen tukemiseksi. Kansainvälisillä taloussuhteilla on kuitenkin tärkeä rooli siirtolaisuuden ja pakolaisuuden kannalta. Kun ihmisten on mahdollisuus vaurastua ja elää hyvää elämää kotimaissaan, he eivät turvaudu epätoivoisiin keinoihin paremman tulevaisuuden toivossa. Hauraissa tilanteissa tarvitaan kehitysyhteistyön, humanitaarisen avun, diplomatian, rauhanvälityksen, siviilikriisinhallinnan, oikeusalan ja poliisitoimen yhteistyötä. Kotinsa jättäneitä ihmisiä on myös voitava auttaa palaamaan kotimaihinsa.

Toimenpiteet

- Kansainvälisen sääntöpohjaisen järjestelmän tukeminen ja yhteistyö omien kansalaisten vastaanottamisessa ovat ehtoja kehitysyhteistyön suuntaamisessa ja toiminnassa kumppanimaiden kanssa.
- Luodaan joustavat rahastot, jotka auttavat kestävien paluiden ja palautusten toteutumista. Rahoitus mahdollistaa nopean, joustavan ja koko hallinnon kattavan vaikuttamisen yhteisesti kartoitettuihin kohteisiin.
- Suunnitellaan maakohtaisia kehitysyhteistyöhankkeita tarveharkintaisesti niin, että palautusten kannalta oleellisten ohjelmien ja hankkeiden toteutuminen kytketään toimivien ja kestävien paluuratkaisuiden edistymiseen.

4.2 Yhteistyötä Suomen vahvuusalueilla

4.2.1 Oikeudet naisille ja tytöille

Sukupuolten epätasa-arvo hidastaa kehitystä maailmanlaajuisesti. Samalla kun sukupuolten tasa-arvo on hyvä keino edistää koko yhteiskunnan hyvinvointia, se on tärkeää myös yksilön aseman ja oikeuksien kannalta. Joidenkin arvioiden mukaan naisten täysimääräinen osallistuminen talouteen kasvattaisi maailman bruttokansantuotetta yli neljänneksen². Tilanteen korjaaminen on sekä yhdenvertaisuuskysymys että taloudellisesti järkevää.

Tasa-arvoiset yhteiskunnat ovat vakaampia, hyvinvoivempia sekä usein muutoinkin yhdenvertaisempia maita. Kansainvälisen kaupan lisääminen kehittyvien maiden kanssa voi edistää naisten työllisyystasoa ja vähentää köyhyyttä sekä luoda edellytyksiä syvemmälle tasa-arvokehitykselle. Kansainvälisen työjärjestön (ILO) mukaan sukupuolten tasa-arvo lisää yritysten tuottavuutta, innovatiivisuutta ja kannattavuutta ja parantaa yritysten brändiä³.

Suomen menestys perustuu yhdenvertaiseen osallistumiseen yhteiskunnan toimintoihin. Suomi jatkaa pitkäjänteistä työtä naisten ja tyttöjen oikeuksien sekä seksuaali- ja lisääntymisterveyden ja -oikeuksien edistämiseksi globaalisti. Tuemme tyttöjen ja naisten koulutusta, naisten ihmisarvoisia työpaikkoja sekä poliittista ja taloudellista osallistumista. Edistämme sukupuolten tasa-arvoa myös sijoitustoiminnassamme.

2 Council on Foreign Relations 2022, Closing the Gender Gap in the Workforce. <https://www.cfr.org/womens-participation-in-global-economy/>.

3 ILO, "Repairing the pipeline". – Beyond the glass ceiling: Why businesses need women at the top. <https://webapps.ilo.org/infostories/en-GB/Stories/Employment/beyond-the-glass-ceiling#repairing>.

Toimenpiteet

- Edistetään läpileikkaavasti naisten ja tyttöjen oikeuksia kehitysrahoituksessa ja kehitysyhteistyöhankkeissa kansainvälisten ja EU-tavoitteiden mukaisesti.
- Jatketaan tukea YK:n tasa-arvojärjestölle (UN Women) ja YK:n väestörahasolle (UNFPA). Jatketaan UN Womenin Generation Equality -kampanjan tasa-arvoa tukevan teknologian ja innovaatioiden ryhmän johdossa.
- Edistetään naisten poliittista ja taloudellista osallistumista, johtajuutta ja päätöksentekovaltaa. Vahvistetaan naisten rooleja työntekijöinä, yrittäjinä ja johtajina. Tuetaan naisten ja tyttöjen koulutusmahdollisuuksia.
- Ehkäistään sukupuolittunutta väkivaltaa ja edistetään sitä kokeneiden pääsyä palveluihin.

4.2.2 Koulutustaso nousuun

Yhteiskunnallinen kehitys ja talouskasvu edellyttävät väestön koulutustason nostamista kehittyvissä maissa. Koulutuksen on oltava laadukasta ja kaikkien saavutettavissa. Koulutus on investointi tulevaisuuteen. Koulutettua työvoimaa tarvitaan yritystoiminnan rakentamiseksi ja investointien houkuttelemiseksi.

Suomen menestys ja kansainvälinen kilpailukyky perustuvat korkeaan osaamiseen. Suomalainen koulutusjärjestelmä on tunnettu kansainvälisesti ja keskeinen osa maakuvaamme. Haluamme hyödyntää osaamistamme myös kehittyvien maiden hyväksi. Tavoitteena on kaikkien pääsy laadukkaaseen opetuksen piiriin ja oppimistulosten varmistaminen.

Suomessa on monia koulutusvientiin ja -teknologiaan erikoistuneita yrityksiä ja oppilaitoksia, jotka voivat tukea yhteiskuntien kehittymistä ja oppimista kehittyvillä markkinoilla. Kiinnostus ammatilliseen ja korkean asteen koulutukseen ja suomalaisiin oppimiskäytäntöihin on suurta. Kansainvälinen yhteistyö myös tukee Suomen pysymistä koulutuksen, tutkimuksen ja innovaatioiden kärkimaana.

Suomi keskittyy yhteistyössään erityisesti tyttöjen koulutukseen, opettajan-koulutukseen, ammatilliseen koulutukseen sekä vammaisten henkilöiden koulutukseen. Kouluruokailu ja digitaalinen oppiminen ovat tärkeä osa Suomen koulutusalan työtä.

Toimenpiteet

- Tiivistetään yhteistyötä Team Finland -toimijoiden välillä yritysten ja oppilaitosten viennin ja kansainvälistymisen vahvistamiseksi. Vahvistetaan suomalaisten toimijoiden osallistumista EU:n Global Gateway -aloitteeseen.
- Jatketaan yhteistyötä kansainvälisten koulutusalan toimijoiden kanssa. Tuetaan Unicefin innovaatiotoimintaa. Tehdään yhteistyötä myös kansalaisjärjestöjen kanssa.
- Jatketaan maailmanlaajuisen kouluruokakoalition puheenjohtajistossa.
- Yhdistetään kehitysyhteistyön ja koulutusviennin keinoja ja edistetään monitoimijayhteistyön toimintamalleja koulutusviennissä ja kehitysyhteistyössä.

4.2.3 Tukea kehittyvien maiden ilmastotoimille

Ilmastonmuutos, luontokato ja saastuminen koskettavat kaikkia maita. Kehittyvillä mailla on heikommat mahdollisuudet sopeutua ilmastonmuutoksen ja luontokadon aiheuttamiin vaikutuksiin tai siirtyä vähäpäästöisempään tuotantoon. Maailmanlaajuisten ilmastotavoitteiden saavuttaminen on mahdotonta, ellei suurimpia kasvihuonekaasupäästöjä aiheuttavia kehittyviä maita saada nopeasti vähentämään päästöjään.

Samalla kun kehittyvien maiden talouskasvu kiihtyy ja kulutus kasvaa, kasvaa ympäristöön ja ilmastoon kohdistuva paine. Suomi korostaa tarvetta varautua ilmastonmuutoksen aiheuttamiin sään ääri-ilmiöihin, ja meillä on tarjota kehittyville maille huippuosaamista säähavainnointi- ja ennakkovaroitusjärjestelmissä. Panostaminen katastrofiriskien ennaltaehkäisyyn säästää ihmishenkiä ja on kustannustehokasta.

Kehittyvät maat tarvitsevat tukea pystyäkseen siirtymään puhtaampaan teknologiaan ja tuotantomalliin. Lisäksi erityisesti vähiten kehittyneet maat ja pienet saarivaltiot tarvitsevat apua ilmastonmuutokseen sopeutumiseen, kuten tukea muuttuvia sääoloja kestävään viljelyyn. Suomi tukee kehittyvien maiden toimia ilmastonmuutoksen hillinnässä ja siihen sopeutumisessa sekä luontokadon pysäyttämistä kansainvälisten sopimusvelvoitteidensa mukaisesti. Kansainväliset ilmastotavoitteet luovat myös markkinoita ympäristö- ja ilmastoteknologialle ja lisäävät kysyntää suomalaisyritysten tuotteille ja ratkaisulle. Kehitysrahoitusta voidaan suunnata yrityksille, jotka kehittävät innovatiivisia teknologioita ja palvelumalleja kehittyville markkinoille.

Kehittyvien maiden joukossa on fossiilisten polttoaineiden tuottajia, toisaalta monilla kehittyvillä mailla on hyvät edellytykset tuottaa esimerkiksi aurinkoenergiaa ja tuulivoimaa. Maiden lähtökohdat ovat erilaisia, ja kehittyvien maiden tietä hiilineutraaliuteen auttaa jo siirtyminen kivihiilestä kaasuun. Monissa kehittyvissä maissa on puhtaan siirtymän vaatimien mineraalien tuotantoa tai potentiaalia siihen. Kehittyvissä maissa on tärkeää huolehtia kaivannais- ja energia-alan avoimuudesta, jotta luonnonvaroihin kohdistuva kilpailu olisi reilua, ja maat voivat hyötyä luonnonvaroistaan kestävällä tavalla ja vaurastua.

Metsien kestävä hoito ja käyttö hillitsee ilmastonmuutosta ja auttaa siihen sopeutumista. Metsät ovat tärkeä hiilinielu ja niillä on keskeinen rooli luonnon monimuotoisuuden suojelussa. Metsien arvoketjut tuottavat puuta ja muita hyödykkeitä sekä tarjoavat työllisyyttä, toimeentuloa ja arvonnäköä. Suomalaisilla toimijoilla on osaa metsäkartoituksissa ja -tietojärjestelmissä, metsäteollisuuden suunnittelussa, metsäopetuksessa ja -tutkimuksessa sekä pientuottajavetoisessa metsätaloudessa.

Toimenpiteet

- Edistetään suomalaisten yritysten ilmasto- ja ympäristötekniikan ja kiertotalousratkaisujen vientiä kehittyviin maihin hyödyntämällä kehitysyhteistyön instrumenttivalikoimaa.
- Luodaan kysyntää suomalaiselle ilmasto- ja ympäristöteknologialle kehittyvissä maissa osana kansainvälisten ilmasto- ja ympäristösopimusten toimeenpanoa. Osallistutaan kansainväliseen ilmasto- ja ympäristörahoitukseen kansainvälisten velvoitteiden mukaisesti.
- Edistetään kaivannais- ja energia-alan läpinäkyvyyttä ja vastuullisuutta ja kehittyvien maiden mahdollisuuksia puhtaaseen siirtymään.
- Jatketaan tukea Suomen laaja-alaisen vesiosaamisen edistämiseksi kehittyvissä maissa hyödyntäen tiivistä yhteistyötä yritysten, tutkijoiden sekä muiden hallinnonalojen kanssa.
- Tuodaan yhteen suomalaista metsäosaamista, tuetaan suomalaisten toimijoiden pääsyä kansainvälisen rahoituksen piiriin ja edistetään suomalaisten asiantuntijoiden sijoittumista kansainvälisiin organisaatioihin.

4.3 Vankkumaton tuki Ukrainalle

Suomen kehitysyhteistyöstä aiempaa suurempi osa painottuu Ukrainaan. Venäjän hyökkäyssodan kohteeksi joutunut Ukraina tarvitsee monenlaista tukea. Suomi jatkaa Ukrainan tukemista myös kehitysyhteistyön, kehitysrahoituksen ja humanitaarisen avun keinoin. Tuen tarve on pitkäaikaista. Sodan pitkittyminen lisää avuntarvetta ja vaikeuttaa jälleenrakentamisen suunnittelua ja toteuttamista.

Ukraina on rahallisesti Suomen suurin kehitysyhteistyön kumppanimaa. Tuessa otetaan huomioon oikeusvaltiorakenteiden vahvistaminen ja korruptiontorjunta. Ukraina-tukea varten on perustettu budjettiin oma käyttösuunnitelmakeho. Ukrainan tukemiseen osallistuvat Suomesta niin valtionhallinto kuin elinkeino-elämä, kansalaisjärjestöt ja muut sidosryhmät. Kehitysrahoittaja ja vaikuttavuus-sijoittaja Finnfundin rooli on tärkeä. Suomi vaikuttaa myös kansainvälisesti määrätietoisesti Ukraina-tuen puolesta.

Suomen kansallisessa Ukrainan jälleenrakentamissuunnitelmassa linjataan tarkemmin tuesta Ukrainalle. Suunnitelman ensimmäinen osa julkaistiin joulukuussa 2023 ja siinä keskitytään erityisesti suomalaisyrityksille tarkoituksenmukaisiin rahoitus- ja neuvontapalveluihin, joita tarvitaan, jotta yritykset voisivat olla mukana rahoituskellisesti ja ajallisesti hyvin mittavassa jälleenrakentamisurakassa.

Kansainväliset yritykset voivat vaikuttaa talouden kehitykseen Ukrainassa, mikä on olennaisen tärkeää myös työllisyydelle ja muulle yhteiskunnalliselle kehitykselle sodan runtelemassa maassa. Jälleenrakennussuunnitelmassa kerrotaan Ukrainan jälleenrakennuksen tarpeista ja sen kansainvälisestä järjestämisestä sekä esitetään rahoitusratkaisuja, joita suomalaisyritykset voisivat hyödyntää markkinaselvityksiin, kumppanihakuun, viennin rahoittamiseen sekä investointeihin. Lisäksi suunnitelmassa esitellään neuvontapalveluita, joita yritykset voivat saada Team Finland -verkoston organisaatioilta ja muilta elinkeinoelämän toimijoilta.

Suunnitelman toinen osa laaditaan vuoden 2024 aikana. Siinä käsitellään laajemmin Suomen valtionhallinnon ja eri sidosryhmien osallistumista Ukrainan jälleenrakentamiseen sekä Suomen kehitysyhteistyövarojen käyttöä Ukrainassa.

Toimenpiteet

- Kehitetään Finnpartnership-liikeyhteistyöehtoja ja tukimuotoja vastaamaan paremmin elinkeinoelämän tarpeita Ukrainassa. Lisärahoitetaan Finnpartnership-liikeyhteistyöohjelmaa Ukraina-hankkeita varten.
- Mahdollistetaan Finnveran Ukrainaan kohdistuva vienninrahoitus korvaamalla mahdollisesti aiheutuvia luottotappioita.
- Esitetään Ukrainalle PIF-puitesopimusneuvottelujen aloittamista. Perustetaan ja valmistellaan vuoden 2024 aikana uusi sekaluottoinstrumentti, Ukraine Investment Facility (UIF), joka mahdollistaa Ukrainalle hankkeita investointituki-instrumentin (PIF) periaatteiden mukaisesti. Rahoituksesta 35 % olisi lahjarahaa, jolla katetaan mm. korkokustannuksia. Instrumentti edellyttää Finnveran vientitakuuta myönnettävän korkotukiluoton vakuudeksi. Tarkastellaan PIF-instrumenttiin liittyvän kansallisen prosessin yksinkertaistamista Ukrainan osalta. Mahdollistetaan Finnveran vientitakuut Ukrainan PIF-hankkeisiin korvaamalla mahdollisesti aiheutuvia luottotappioita.
- Korotetaan Finnfundin pääomaa kohdennetusti laajemman sijoitustoiminnan mahdollistamiseksi Ukrainassa. Finnfundin sijoitusriskiä Ukrainassa katetaan valtion erityisriskirahoituksella, joka toimii tappiokorvausmekanismiksi tehtäville sijoituksille.
- Parannetaan neuvonta- ja koulutuspalveluita yrityksille, ja pyritään vahvistamaan niitä antavien tahojen resursointia niin Suomessa kuin Ukrainassa.
- Määritellään tarkemmat toimenpiteet Suomen kehitysyhteistyövarojen käytölle Ukrainassa sekä Suomen valtionhallinnon ja eri sidosryhmien osallistumiseen Ukrainan jälleenrakennukseen Suomen kansallisen Ukrainan jälleenrakentamissuunnitelman toisessa osassa, joka julkaistaan vuoden 2024 toisella puoliskolla.

4.4 Aktiivista vaikuttamista EU:ssa ja kansainvälisessä yhteisössä

Suomi toimii kehityspolitiikassaan aktiivisesti osana Euroopan unionia ja kansainvälistä yhteisöä.

EU ja sen jäsenmaat yhteen laskettuina ovat maailman suurin virallisen kehitysyhteistyörahoituksen (ODA) antaja sekä johtava humanitaarisen avun tarjoaja. EU pyrkii irtautumaan perinteisestä kehitysyhteistyön avunantajan ja avunsaajan roolijaosta. Tavoitteena ovat tasapuoliset kumppanuudet kehittyvien maiden kanssa. Keskeinen elementti on Global Gateway -strategia.

EU:n kehityspolitiikan päätavoitteet ovat köyhyyden vähentäminen ja turvallisuuden ja vakauden tukeminen. Perinteisesti suurin osa EU:n tuesta ohjautuu Afrikkaan, mutta Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa on lisännyt Ukrainaan ja laajemminkin EU:n lähialueille ohjautuvan tuen merkitystä.

Kansainväliset kehitysrahoituslaitokset, kuten Maailmanpankki ja alueelliset kehityspankit, tarjoavat rahoitusta ja asiantuntijatukea kestäväen kehityksen tavoitteiden saavuttamiseksi. Globaalia kehitysrahoitusarkkitehtuuria ja kehityspankkeja tulee uudistaa, jotta ne voivat vastata päällekkäisiin kriiseihin ja kasvaviin tarpeisiin. Suomi edistää pankkien vaikuttavuuden lisäämistä ja rahoituskyvyn kasvattamista muun muassa taseen optimoinnilla ja innovatiivisilla instrumenteilla. Samalla on tärkeää, että pankit säilyttävät vakavaraisuutensa. Suomi korostaa kehittyvien maiden oman tulopohjan vahvistamista ja yksityisten pääomien vivuttamista.

Suomi edistää keskeisten YK-järjestöjen kautta ulkopoliittisia tavoitteitaan ja arvoaan. Työssä keskitytään hallitusohjelman mukaisiin painopistealueisiin, joiden kautta Suomi tukee kestäväen kehityksen tavoitteiden (Agenda2030) saavuttamista. Tästä työstä on linjattu tarkemmin YK-strategiassa, joka on osa ulko- ja turvallisuuspoliittista selontekoa.

Toimenpiteet

- Vaikutetaan EU:n kehitysyhteistyön toteuttamiseen johdonmukaisena osana EU:n yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tavoitteita, EU:n intressien ja arvojen mukaisesti. Edistetään ihmisoikeuksia ja erityisesti naisten ja tyttöjen oikeuksia keskeisenä osana EU:n tukea kehittyville maille.
- Vaikutetaan EU:n määrätietoisien, riittävän ja pitkäjänteisen tuen jatkumiseen Ukrainalle, mukaan lukien maan jälleenrakennukseen. Edistetään Ukraina-tukea myös kansainvälisissä kehitysrahoituslaitoksissa.
- Vaikutetaan EU:ssa sen puolesta, että EU:n ja Afrikan välinen tasavertainen kokonaisvaltainen kumppanuus vahvistuu.
- Toteutetaan ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon YK-strategiaa kehityspolitiikan ja kehitysyhteistyön keinoin. Keskitytään järjestötyössä ja vaikuttamisessa Suomen vahvuusalueisiin. Tuetaan erityisesti Suomeen perustettuja YK-toimintoja ja niiden kehittämistä suomalaisosaamisen hyödyntämiseksi.
- Tuetaan YK:n ja kehityspankkien uudistumista. Tuetaan riskienhallinnan kehittämistä YK-järjestöissä. Vahvistetaan kansainvälisten järjestöjen ja kehityspankkien yhteistyötä yksityisen sektorin kanssa.

4.5 Tukea kansalaisyhteiskunnalle

Kansalaisyhteiskunnalla ja myös suomalaisilla kansalaisjärjestöillä on tärkeä rooli Suomen ulko- ja kehityspoliittisten tavoitteiden toteuttamisessa. Suomen kehitysyhteistyöllä vahvistetaan kestävästä yhteiskunnallisesta kehityksestä edellytyksiä, joita ovat toimiva demokratia, oikeusvaltio, ihmisoikeudet ja elinvoimainen kansalaisyhteiskunta. Kansalaisjärjestöjen työ on oleellinen osa tätä kokonaisuutta.

Suomen kehitysyhteistyön painopistettä siirretään pois kahdenvälisistä valtioiden välisistä maaohjelmista kotimaisten kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyöhön. Kotimaisten järjestöjen mahdollisuuksia kansainvälisen rahoituksen (esim. EU, YK, säätiöt) hankintaan sekä monitoimijahankkeisiin osallistumiseen vahvistetaan.

Kansalaisjärjestöt toimivat monissa eri maissa, ja ne pystyvät usein toimimaan myös hauraissa tilanteissa. Suomalaisjärjestöt voivat tukea kehittyvien maiden kansalaisjärjestöjen työtä ja näin vahvistaa aktiivista ja moniäänistä kansalaisyhteiskuntaa.

Toimenpiteet

- Jatketaan tukea kansalaisyhteiskuntatoimijoiden työlle Suomen kehityspoliittisten tavoitteiden saavuttamiseksi.
- Vahvistetaan kotimaisten järjestöjen mahdollisuuksia kansainvälisen rahoituksen hankintaan.
- Kehitetään järjestöjen valtionavustuksia hallituksen valmisteleman kansalaisjärjestöstrategian ja sen toimeenpanosuunnitelman linjausten mukaisesti.
- Selvitetään kehitysyhteistyöhön tehtävän lahjoituksen vähentämistä verotuksessa tai vapaaehtoisen lahjoituksen tekemistä verotuksen yhteydessä.

4.6 Tehokasta ja tuloksellista kehitysyhteistyötä

Suomen kehitysyhteistyörahoituksen tasoa sopeutetaan Suomen taloustilanteen mukaisesti. Suomi on historiallisesti ollut sitoutunut YK-suosituksen mukaiseen kehitysrahoituksen 0,7 prosentin BKTL-tasoon, vaikka tavoitteeseen ei ole päästy. Vallitsevassa taloustilanteessa kehitysyhteistyöhön kuitenkin kohdistuu hallituskaudella säästöjä, jotka toteutetaan asteittain ottaen huomioon tehdyt sitoumukset.

Suomi keskittyy kehitysyhteistyössään tulosten tuottamiseen. Sopeutusten myötä korostuu tarve käyttää resursseja strategisella tavalla. Tuloksellisuus edellyttää keskeisten riskien tunnistamista ja niiden vaikutusten lieventämistä.

Riskienhallinta pysyy keskeisenä osana kehitysyhteistyörahoituksen toimeenpanoa. Kehitysyhteistyövarojen käyttöä valvotaan tehokkaasti. Jokaiseen väärinkäytösepäilyyn suhtaudutaan vakavasti ja tapaukset selvitetään. Jos väärinkäytöksiä havaitaan, tämä johtaa tuen leikkaamiseen tai lakkauttamiseen ja mahdollisuuksien mukaan takaisinperintään.

Toimenpiteet

- Tuotetaan suomalaisilla kehitysyhteistyöpanostuksilla tuloksia keskittymällä Suomen osaamisalueisiin, joilla Suomi voi tuottaa lisäarvoa, ja strategisiin painopisteisiin.
- Hyödynnetään tulosten säännöllisessä mittaamisessa ja raportoinnissa monenkeskisten järjestöjen ja kehityspankkien tarjoamia maa- ja järjestökohtaisia tulos- ja ohjelmointivälineitä. Keskitytään tulos- ja laatutyössä järjestöjen ohjaamiseen johtokuntien ja muiden elinten kautta.
- Tunnistetaan, arvioidaan ja hallitaan rahoitukseen liittyvät riskit laadittujen linjausten mukaisesti, ja valvotaan kehitysyhteistyön toimeenpanoa huolellisesti. Selvitetään jokainen väärinkäytösepäily.

5 Kauppaa ja kehitystä edistetään yhdessä

Suomen ja kehittyvien maiden kaupallis-taloudellisia suhteita sekä kehityspolitiikkaa ja kehitysyhteistyötä hoidetaan jatkossa entistä kokonaisvaltaisemmin. Tiivistämme koordinaatiota ja haemme synergioita. Näin toimimalla on mahdollista sekä tukea paremmin Suomen kaupallis-taloudellisia intressejä kehittyvillä markkinoilla että lisätä maiden taloudellista riippumattomuutta vahvistamalla kehittyvien maiden vastuuta kehityksestään. Näin saavutetaan paremmin myös kestävämpiä kehitystuloksia.

Kehittyvien maiden omaa yksityistä rahoitusta ja tuottavia investointeja on tärkeää saada liikkeelle, koska valtioiden kehityksen rahoitus nojaa erityisesti näihin. Lisäksi on vahvistettava maiden julkista taloutta ja omaa tulopohjaa. Maat, joissa on vakaa ja ennakoitava toimintaympäristö, pystyvät paremmin houkuttelemaan investointeja myös ulkomailta. Yritystoiminnan edellytykset paranevat, kun yhteiskuntarakenne on toimiva ja perusinfrastruktuuri kunnossa. Myös digitaalisen infrastruktuurin rooli on tärkeä.

Kun tuemme kehittyvissä maissa tarvittavia systeemisiä muutoksia ja liiketoiminta- ja investointiympäristön uudistuksia, joihin maat itse ovat sitoutuneita, vähennämme maiden riippuvuutta kehitysyhteistyörahoituksesta.

5.1 Kauppaa edistävä liiketoimintaympäristö

Monet aiemmin köyhät maat ovat vaurastuneet ulkomaankaupan avulla. Suomi lukeutuu näihin maihin, ja siksi pidämme tärkeänä molempia osapuolia hyödyttävien kaupallisten mahdollisuuksien edistämistä kehittyvien maiden kanssa. Sekä kehittyvien maiden että Suomen yritykset tarvitsevat uusia markkinoita. Toimiva kytkeytyminen maailmanlaajuisiin arvoketjuihin ja kyky hyödyntää teknologiaa ovat keskeisiä edellytyksiä kilpailukykyiselle tuotannolle. Tämä vaatii tuekseen toimivaa liiketoimintaympäristöä, mikä edellyttää yritystoiminnan hyvää sääntelyä, toimivaa kuljetus- ja energiainfrastruktuuria, tukipalveluita, koulutettua työvoimaa ja hyvää hallintoa. Kauppa- ja investointisopimukset, jotka mahdollistavat raaka-aineiden sekä väli- ja lopputuotteiden sujuvan kaupan, vaikuttavat myös keskeisesti yritysten investointipäätöksiin.

Monet kehittyvät maat ovat tärkeitä kulutustavaroiden, kuten vaatteiden ja tekstiilien sekä elintarvikkeiden tuottajia. Lisäksi kehittyvissä maissa on raaka-aineiden tuotantoa ja komponenttien valmistusta. Kehittyvistä maista tuodaan Suomeen sekä valmiita tuotteita että tuotantopanoksia, joita hyödynnämme osana Suomen omaa tuotantoa ja vientiä.

EU on maailman avoimin markkina-alue kehittyville maille. EU tarjoaa yksipuolisia tullien alennuksia kehittyville maille EU:n yleisen tullietuusjärjestelmän GSP:n sekä laajan kauppasopimusverkostonsa kautta. Vähiten kehittyneille maille EU tarjoaa tullittoman ja kiintiöttömän markkinoillepääsyn lähes kaikille tuotteille. Tästä huolimatta monille kehittyvien maiden yrityksille pääsy EU:n ja Suomen markkinoille voi olla haasteellista. Tuotannon on täytettävä monenlaiset laadulliset vaatimukset, joita edellyttävät niin sääntely kuin yritysten omat käytännöt. Kehittyvien maiden haasteet on huomioitu myös WTO:ssa ja niiden integroitumista kansainväliseen kauppajärjestelmään on sitouduttu tukemaan mm. teknisellä avulla.

Toimenpiteet

- Edistetään monenkeskisten sekä EU:n ja kehittyvien maiden välisten uusien kauppaja- ja investointisopimusten sekä muunlaisten taloudellista yhteistyötä edistävien kumppanuussopimusten tekemistä ja toimeenpanoa teknisen yhteistyön ja rahoituksen avulla.
- Tuetaan kehittyvien maiden sisäisten kauppasopimusten toimeenpanoa ja alueellista taloudellista integraatiota erityisesti huomioiden tuki Afrikan vapaakauppasopimuksen (AfCFTA) toimeenpanolle sekä Trade Mark Africa -ohjelmalle.
- Vaikutetaan EU:n kautta monenkeskisiin kauppaneuvotteluihin tavalla, joka edistää kehittyvien maiden integroitumista kansainväliseen kauppajärjestelmään ja huomioi köyhimpien maiden erityistarpeet.
- Vaikutetaan EU:n kauppapolitiikkaan siten, että unioni pysyisi jatkossakin avoimimpana markkinana kehittyville maille ja erityisesti vähiten kehittyneille maille GSP-järjestelmän kautta huoltovarmuus- ja turvallisuusnäkökohdat huomioon ottaen.
- Vaikutetaan EU:n kauppaan liittyvään kestävyysääntelyyn niin, ettei se haittaisi kauppaa tarpeettomasti ja perustuisi ensisijaisesti kannustimiin. Tuetaan suomalaisten ja kehittyvien maiden yritysten kykyä vastata EU:n vastuulliseen liiketoimintaan liittyvän sääntelyn vaatimuksiin.

5.2 Mahdollisuuksia suomalaisille yrityksille

Suomalaiset yritykset kohtaavat kansainvälistymisessään haasteita, joita on käsitelty tämän selonteon kolmannessa osassa. Vaikka suomalaisilla yrityksillä olisi paljon tarjottavaa kehittyville markkinoille, ne kärsivät siitä, että kansainvälisen kaupan pelikenttä ei ole tasainen. Samalla kun haluamme edistää kehittyvien maiden parempaa kytkeytymistä maailmankauppaan, toivomme omien yritystemme myös hyötyvän kaupankäynnistä. Suuryritysten lisäksi on tärkeää saada mukaan pieniä ja keskisuuria yrityksiä. Suomalaisilla yrityksillä on tarjottavaa myös kansainvälisten järjestöjen hankinnoissa.

EU:n Global Gateway -strategia tarjoaa suomalaisille yrityksille merkittäviä uusia mahdollisuuksia hankkia rahoitusta toimintansa laajentamiseksi kehittyvien maiden kasvaville markkinoille. Finnfund on Suomelle keskeinen toimija Global Gatewayn toimeenpanossa. Global Gateway vahvistaa EU:n kumppanuuksia kehittyvien maiden kanssa infrastruktuurihankkeiden kautta. Samalla nämä hankkeet palvelevat maiden kehitystavoitteiden saavuttamista. Kehittyvät maat ovat itse toivoneet EU:lta tasaveroiseen kumppanuuteen ja molemminpuolisiin intresseihin perustuvia suhteita.

Global Gateway kokoaa rahoitusta infrastruktuurihankkeille EU:n ulkoisen toiminnan rahoitusvälineistä, EU:n ja jäsenmaiden kehitysrahoituslaitoksilta sekä houkuttelemalla mukaan yksityisen sektorin investointeja. Komission tavoite on saada liikkeelle 300 miljardin euron edestä investointeja vuoteen 2027 mennessä. Toteutuksen ohjaavina periaatteina ovat EU:n arvojen mukaisesti demokratia, hyvä hallinto ja läpinäkyvyys, tasavertaiset kumppanuudet sekä puhtaan siirtymän ja kiertotalouden edistäminen.

Global Gatewayn viisi prioriteettialuetta ovat:

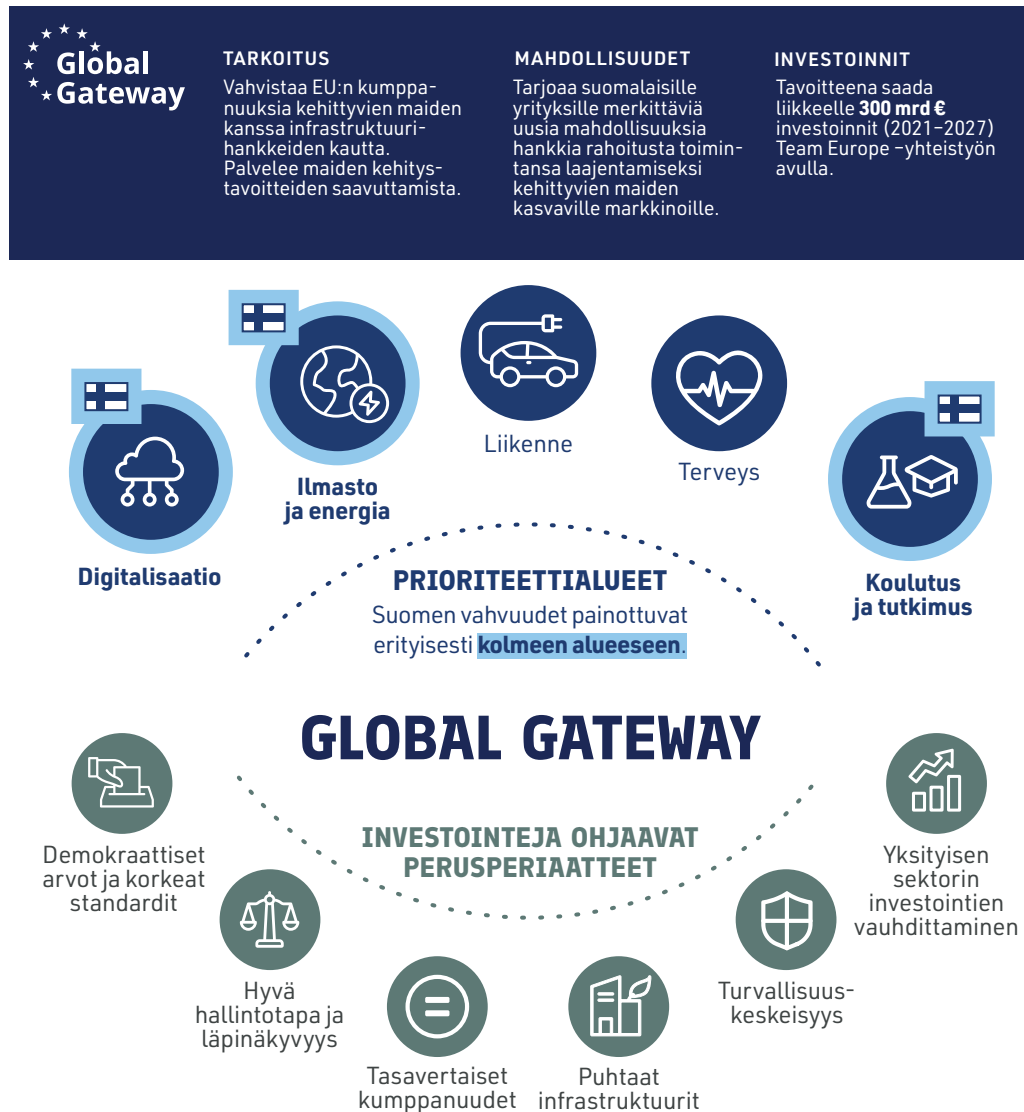
1. digitalisaatio
2. ilmasto ja energia
3. liikenne
4. terveys ja
5. koulutus ja tutkimus.

Suomi keskittyy avainvahvuuksiinsa, joita ovat digitalisaatio, energia ja koulutus.

Toimenpiteet

- Edistetään kestävän kehityksen kriteerejä YK:n, kehityspankkien ja muiden kansainvälisten järjestöjen hankintakriteereissä. Parannetaan suomalaisten yritysten mahdollisuuksia päästä mukaan kehityspankkien rahoitukseen ja YK-hankintoihin.
- Helpotetaan suomalaisten yritysten tiedonsaantia Global Gatewayn rahoituksen mahdollisuuksista ja ehdoista. Parannetaan pienten ja keski suurten yritysten osallistumismahdollisuuksia Global Gateway -hankkeisiin.
- Vaikutetaan Global Gatewayn toimintatapojen tehostamiseen ja nopeutetaan hankkeiden etenemistä suunnitteluvaiheesta toteutukseen hyödyntämällä EU-delegaatioita ja rakentamalla kumppanuuksia. Edistetään digitalisaatiohankkeiden painoarvon lisäämistä EU:n ulkosuhderahoituksessa.

Kuvio 4. Global Gateway -strategia.

5.3 Kehitystä digitalisaatiolla

Kyky käyttää teknologiaa ja uusia innovaatioita tuotannon ja tuottavuuden parantamiseen on avainasemassa maiden kehityksessä. Myös Suomen taloudellinen menestys on pitkälti pohjautunut teknologiseen osaamiseen. Teknologinen kehitys ja digitalisaatio tehostavat tuottavuutta ja mahdollistavat elinkeinotoiminnan maan sisällä pidempien tai vaikeampien kulkuyhteyksien päässä.

Kansainvälinen kauppa ja investoinnit parantavat teknologian saatavuutta. Nousevat taloudet ovat merkittäviä teknologiatuotteiden tuottajia ja viejiä. Nämä maat ovat onnistuneet kytkeytymään maailmanlaajuiseen kauppaan ja saaneet alueelleen merkittävästi suoria ulkomaisia sijoituksia. Monissa kehittyvissä maissa haasteena on kuitenkin teknologian hinta ja kyky käyttää teknologiaa. Kyky hyödyntää innovaatioita ja teknologisia ratkaisuja edellyttää riittävää rahoitusta. Kehitysrahoituksella voidaan edistää kehittyvien maiden kykyä hyödyntää innovaatioita ja teknologisia ratkaisuja. Lisäksi voidaan tukea tasa-arvoisempaa pääsyä digitaalisiin palveluihin.

Suomi edistää kehittyvien maiden digitaalista murrosta tavalla, joka tukee maiden kestävästä kehitystä ja kaupallistaloudellisten suhteiden tiivistämistä maiden kanssa. Työtä tehdään EU:n kautta, yhdessä muiden kumppaneiden kanssa ja monenkeskisesti. Työssämme hyödynnämme ja edistämme digitaalisia ratkaisuja.

Toimenpiteet

- Edistetään digitaalisia ratkaisuja Suomen kehityspolitiikassa ja hyödynnetään digitaalisia työkaluja kehitysyhteistyön hankehallinnossa.
- Toteutetaan EU:n ja Yhdysvaltojen kauppa- ja teknologiakumppanuutta (EU-US Trade and Technology Council) kehittyvissä maissa. Tehdään digitaalista yhteistyötä kolmansissa maissa Yhdysvaltojen kehitysyhteistyövirasto USAIDin kanssa.
- Vahvistetaan YK:n kanssa tehtävää digialan yhteistyötä maailmanlaajuisesti ja maatasolla ja hyödynnetään yhteistyössä suomalaista digialan osaamista. Luodaan suurempaa yhteisvaikutusta YK- ja EU-aloitteiden välillä.
- Vahvistetaan kykyä osallistua EU:n digitaalisen diplomatian, kumppanuuksien ja kehitysyhteistyön toteutukseen. Hyödynnetään suomalaisten toimijoiden, erityisesti yritysten osaamista. Edistetään digitalisaatiohankkeiden painoarvoa EU:n Global Gateway -aloitteessa.
- Kasvatetaan Finnfundin digitaalisektorin sijoitustoimintaa.

5.4 Vähennetään kehittyvien maiden taloudellista riippuvuutta ulkovalloista

Valtioiden kehityksen rahoitus nojaa erityisesti kotimaiseen julkiseen ja yksityiseen rahoitukseen ja investointeihin. Maiden kotimaista rahoitusta täydentävät ulkomaiset rahoituslähteet. Näistä suurin on yksityinen ulkomainen rahoitus, kuten yritysten ulkomaiset suorat sijoitukset ja velkakirjalainat. Kansainvälinen julkinen rahoitus, johon sisältyvät kehitysyhteistyörahoitus ja vientiluotot, on rahoituslähteistä määrällisesti pienin (kuva alla).

Kuvio 5. Kehittyvien maiden rahoitus.

Kehittyvien maiden rahoitus

	Kotimainen rahoitus	Kv. rahoitus
Yksityinen	Kehittyvien maiden kotimainen yksityinen rahoitus	Yksityiset rahavirrat ulkomailta
Julkinen	Kehittyvien maiden kotimainen julkinen rahoitus eli verot ja tullit	Kansainvälinen julkinen rahoitus, josta noin puolet kehitysyhteistyörahoitusta

Tiedot maiden rahoituksesta perustuvat OECD:n, IMF:n, Maailmanpankin ja YK:n lähteisiin. Kuva on laadittu virkatyönä ulkomministeriössä.

Eri rahoituslähteet täydentävät toisiaan. Maat eivät voi kerätä julkista rahoitusta, jos niissä ei ole elinkeinotoimintaa. Toisaalta julkista rahoitusta tarvitaan, jotta maiden toimintaympäristö mahdollistaa elinkeinotoiminnan. Yritystoiminnan kannalta oleellista on toimintaympäristön vakaus, mitä terve julkinen talous tukee.

5.4.1 Yksityisiä pääomia tarvitaan kehitykseen

Vain pieni osa kestäväen kehityksen tavoitteiden toteuttamiseen tarvittavasta rahoituksesta voidaan kattaa julkisella kehitysyhteistyörahoituksella. Kehitysyhteistyörahoitusta onkin käytettävä strategisesti siten, että sillä vivutetaan yksityisiä pääomia, eli tehdään kehittyvien maiden kannalta tärkeisiin investointeihin osallistuminen houkuttelevaksi yksityiselle sektorille.

Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö (OECD) on laskenut, että jos 1 % kehittyneisiin maihin suuntautuvasta maailmanlaajuisesta rahoitusvarallisuudesta suuntautuisi kehittyviin maihin, niiden kestäväen kehityksen investointitarpeet voitaisiin kattaa⁴. Tärkeää on myös saada liikkeelle kehittyvien maiden omaa yksityistä rahoitusta ja tuottavia investointeja. Kehitysrahoituslaitokset, kuten Maailmanpankki ja alueelliset kehityspankit, paikkaavat kehittyvien markkinoiden rahoitusmarkkinoiden puutteita ja osallistuvat maiden rahoitusmarkkinoiden kehittämiseen.

Pienillä ja keskisuurilla yrityksillä on ratkaiseva merkitys työllisyyden ja talouskasvun kannalta, mutta ne ovat rahoituskatveessa. Siksi on tehokasta tukea kehittyvissä maissa toimivia pk-yrityksiä siten, että ne pääsevät paremmin rahoituksen piiriin.

Suomi edistää omassa kehityspolitiikassaan ja kehitysyhteistyössään yksityisten pääomien liikkeelle saamista erityisesti yritysten kestäväen kehitystä edistäviin investointitarpeisiin. Työtä tehdään erilaisilla yksityisen sektorin tukemiseen tarkoitetuilla instrumenteilla ja kehityspoliittisilla lainoilla ja sijoituksilla. Suomalainen kehitysrahoittaja ja vaikuttavuussijoittaja Finnfund osallistuu vivuttamiseen.

4 OECD 2022, "Overview". – Global Outlook on Financing for Sustainable Development 2023: No Sustainability Without Equity. <https://doi.org/10.1787/52c8c42e-en>.

Toimenpiteet

- Edistetään yksityisten pääomien vivuttamista kehityspankeissa.
- Mahdollistetaan kehittyviin maihin suuntautuville suomalaisyrityksille puuttuva keskivaiheen rahoitus, ja helpotetaan yritysten osallistumista Finnfundin kaupallisiin sijoituksiin sekä sekaluottohankeisiin (Public Sector Investment Facility, PIF). Tätä varten valmistellaan hallituksen esitykset Finnfund-lain ja korkotukiluottolain uudistamisesta.
- Keskitytään yksityisten pääomien vivuttamiseen ja yritysrahoitukseen kehityspoliittisissa lainoissa ja sijoituksissa. Laaditaan sijoitusstrategia hallituskaudelle. Valmistellaan hallituksen esitys kehityspoliittisia lainoja ja sijoituksia koskevan lainsäädännön uudistamisesta.
- Edistetään suomalaisten yritysten osallistumista EU:n Global Gateway -aloitteessa rahoitettaviin hankkeisiin. Jatketaan Finnpartnershipin Global Gateway -kampanjaa, joka tukee suomalaisten pk-yritysten osallistumista EU:n hankintoihin ja investointeihin kehittyvillä markkinoilla.
- Edistetään suomalaisten yritysten osallistumista Partnership for Global Infrastructure and Investment (PGII) -aloitteessa rahoitettaviin hankkeisiin. Hyödynnetään työssä yksityisen sektorin instrumentteja.

5.4.2 Kehittyvien maiden oma tulopohja vahvemmaksi

Maat rahoittavat budjettiaan verotuksella, tulleilla ja ottamalla velkaa. Kehittyvät maat saavat lisäksi kehitysyhteistyörahoitusta, mutta sen määrä on pieni suhteessa muihin tulonlähteisiin.

Monet kehittyvät maat ovat riippuvaisia tullituloista julkisen rahoituksen lähteenä. Näiden maiden on vaikeaa vapauttaa kauppaa, vaikka se olisi yritysten investointien ja kuluttajien kannalta hyödyllistä.

Liiallinen velkarahoitukseen nojaaminen altistaa maita rahoitusmarkkinoiden heilahteluille ja riippuvuuteen velkojista. Korkeat korkomaksut ja velkojen lyhennykset voivat paisuttaa valtiontalouden alijäämää. Lainanhoitokulut nielevät joidenkin kehittyvien maiden budjeteista jopa useita kymmeniä prosentteja. Kehittyvien maiden velkaantuminen vaikeuttaa kehitystavoitteiden saavuttamista.

Julkisen rahoituksen lähteistä verotus on kestävin ratkaisu. Verotulojen kerääminen edellyttää kehittyvien maiden verojärjestelmien vahvistamista. Verotuloilla maat voivat tuottaa tarvittavat julkiset palvelut, kuten koulutus, terveydenhoito ja infrastruktuurin ylläpito. Vaikka uusiin infrastruktuurihankkeisiin olisi saatavilla yksityistä rahoitusta, on maiden yleensä huolehdittava infrastruktuurin ylläpidosta julkisin varoin.

Toimiva julkinen talous ja oikeusvarmuus ovat keskeisiä, jotta yksityisen sektorin kehittämisen kautta syntyvä potentiaali saadaan hyödynnettyä.

Toimenpiteet

- Edistetään kehittyvien maiden kotimaisen tulopohjan vahvistamista kehityspankeissa tehtävässä työssä.
- Tuetaan kehittyvien maiden verojärjestelmien vahvistamista suomalaisella asiantuntemuksella ja viranomaisyhteistyöllä.
- Tuetaan ratkaisuja velkakestävyuden parantamiseksi ja velkojen uudelleenjärjestämiseksi. Edistetään avoimuuden lisäämistä ja kaikkien velkojen osallistumista järjestelyihin.

5.5 Tavoitteena tasavertaiset kumppanuudet

Suomen tavoitteena on rakentaa kehittyvien maiden kanssa tasavertaisia ja kestäviä kumppanuuksia, jotka perustuvat molemminpuoliseen hyötyyn ja kunnioitukseen. Suhteita tarkastellaan aiempaa kokonaisvaltaisemmin ja hyödynnetään kaupan ja kehitysyhteistyön keinoja strategisesti. Samalla tuodaan esiin suomalaista toimijuutta ja lisäarvoa.

Kunkin kumppanimaan kanssa tehtävät kehitysyhteistyön muodot sekä kaupan ja investointien edistäminen sovitetaan yhteen maatasolla. Kehitysyhteistyön muotoihin lukeutuvat monenkeskinen ja EU:n kautta kanavoitu rahoitus, maa- ja aluekohtainen yhteistyö, yksityisen sektorin instrumentteja hyödyntävä yhteistyö, virastojen välinen yhteistyö sekä kansalaisjärjestöjen yhteistyö.

Kehitysyhteistyötä tehdään rajallisilla määrärahoilla, joten perinteiselle kehitysyhteistyölle tyypillisiä kahdenvälisiä maaohjelmia ei voi olla kovin monia. Kauppa-suhteita on mahdollista rakentaa useampien maiden kanssa, ja kauppa- ja investointisuhteiden kehittäminen on kehittyvien maiden omakin toive.

Maiden tilanteet ovat erilaisia ja ne voivat myös muuttua esimerkiksi sodan, vallankaappauksen tai muiden syiden vuoksi. Suomen on tällaisissa tilanteissa kyettävä arvioimaan suhteita ja kehitysyhteistyötä maan kanssa uudelleen.

Toimenpiteet

- Otetaan maatasolla käyttöön kaupan ja kehitysyhteistyön keinot, jotka pohjautuvat kokonaisvaltaiseen arvioon Suomen ja kumppanimaan kahdenvälisistä suhteista ja tukevat Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisia tavoitteita ja suhteita maahan. Yhdistetään maa- ja aluekohtainen kehitysyhteistyö Team Finland -työhön ja luodaan näin edellytyksiä yritysten kauppa- ja investointiyhteistyölle. Laaditaan tarkemmat suunnitelmat maatason Team Finland -työlle osana uudistettua TF-johtamista.
- Vähennetään varsinaisia kehitysyhteistyöhön keskittyneitä maaohjelmia. Laaditaan maaohjelmat osana suurlähtetilään strategista suunnitelmaa. Keskitytään tässä strategisen suunnitelman liitteessä siihen, miten kumppanimaan kanssa tehtävä kehitysyhteistyö ja kehityspolitiikka tukevat Suomen kokonaisvaltaisia suhteita maahan.
- Luodaan suurempaa yhteisvaikutusta käyttämällä erilaisia rahoitusmuotoja ja -instrumentteja toisiaan täydentävästi. Lisätään kehitysrahoituksen ja viennin rahoituksen yhteiskäyttöä ja edistetään sitä myös EU:n rahoituksessa. Hyödynnetään synergioita maaohjelmien ja virastojen välisen yhteistyön sekä yksityisen sektorin instrumenttien välillä.
- Tiedotetaan yrityksiä mahdollisuuksista kehittyvillä markkinoilla. Kartoitetaan Suomen tarjooma ja edistetään suomalaisratkaisujen hyödyntämistä kehittyvien maiden markkinoilla, kehitysrahoituslaitoksissa ja YK:ssa.
- Edistetään suomalaisten yritysten mahdollisuuksia osallistua kansainvälisten suuryritysten toteuttamiin hankekokonaisuuksiin kehittyvissä maissa tiivistämällä Team Finland -toimijoiden yhteistyötä.

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

SNELLMANINKATU 1, HELSINKI
PL 23, 00023 VALTIONEUVOSTO
valtioneuvosto.fi
julkaisut.valtioneuvosto.fi

ISBN pdf: 978-952-383-957-1

ISSN pdf: 2490-0966